

μας νὰ τεθοῦν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἀντιλέγω ὁμῶς νὰ συναντηθοῦμε, γιὰ νὰ φανερωθῇ ἡ ἐκ μέρους μας εἰλικρινὴς ἀγάπη πρὸς τὸ πρόσωπό Σας.

Μὲ ἀγάπη Χριστοῦ

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους
† Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος

* * *

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Θεολογικῶν ἀπόψεων τοῦ νεωτέρου ἄρθρου.

Μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπαρκῆ, καθὼς νομίζουμε, ἀνασκευὴ τῶν ἀδίκων ἐπικρίσεων τοῦ κ. Μαρτζέλου κρίναμε ἀπαραίτητο νὰ σχολιάσουμε τὶς θεολογικὲς ἀπόψεις ποὺ διατυπώνονται στὸ νεώτερο ἄρθρο του, γιὰ νὰ γίνῃ φανερὸ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δὲν εἶναι αἰρετικοὶ ἐπειδὴ ἀπλῶς ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔχουν σεβηριανὸ μονοφυσικὸ χριστολογικὸ φρόνημα, αὐτὸ ποὺ πραγματικὰ προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν ὀρθὴ κατανόησι τοῦ ἐπιμάχου ἀποσπάσματος ἀπὸ τὸ *Περὶ Αἱρέσεων* ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τῆς ἐκφράσεως: «τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες».

α) Ἡ *Κατὰ Ἰακωβιτῶν* πραγματεία.

Ὁ κ. Μαρτζέλος ἐκφράζει τὴν λύπη του γιὰ τὴν «τόσο ἐκδηλὴ ἀδυναμία κατανόησης δογματικῶν κειμένων ἀπὸ τὸν συντάκτη τοῦ βιβλίου [μας]»²⁵. Πρόκειται γιὰ τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν *Κατὰ Ἰακωβιτῶν* πραγματεία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, στὸ ὁποῖο δὴθεν «φαίνεται σαφῶς ὅτι [ὁ ἅγιος] τοὺς θεωρεῖ τουλάχιστον ὡς συμφωνοῦντες μὲ τὴν οὐσία τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας»²⁶. Πρέπει ὁμῶς νὰ παρατηρήσουμε ὅτι δὲν δικαιώνεται ἡ ἀποψὶς του, παρὰ καὶ τὴν προσαγωγὴ παραπομπῶν στὸν καθηγητὴ Α. Louth²⁷. Ἡ

25. Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 246-249.

26. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 246.

27. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 246, ὑποσημ. 37 καὶ σελ. 248, ὑποσημ. 41. Ὁ Α. Louth στὴν

πραγματεία μαρτυρεῖ ἐμφανέστατα γιὰ τὸ ἐτερόδοξο φρόνημα τῶν Ἰακωβιτῶν, καθὼς:

Πρῶτον, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κοινῆς μέχρι τότε πατερικῆς παραδόσεως ἀποδεικνύει ἐσφαλμένες τὶς φιλοσοφικὲς προϋποθέσεις τῶν Ἰακωβιτῶν (*Κατὰ Ἰακωβιτῶν*, 4-12), οἱ ὁποῖες εἶναι «τὸ ποιοῦν τοῖς αἰρετικοῖς τὴν πλάνην» (*Ἐκδοσις ἀκριβής*, 47). Καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ὑποδηλουμένη πλάνη δὲν συνίσταται στὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ στὴν σύγχυσι τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων, τὴν ὁποία προκαλεῖ ἡ ταύτισις φύσεως καὶ ὑποστάσεως.

Δεύτερον, ἐπὶ ὀρθῆς πλέον βάσεως θέτει ἐπὶ τάπητος τὸ ζητούμενον («τούτων οὕτω προσδιωρισμένων ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἔλθωμεν»). Τὸ ζητούμενον εἶναι «εἰ δύο φύσεις ἐστὶν ὁ Χριστὸς καὶ ἐν δυσὶ φύσεσι ἡ μία, καθὰ τερατεύεσθε [οἱ Ἰακωβῖται]». Γιὰ νὰ εἶναι τὸ συμπέρασμα τῆς συζητήσεως «ἀληθὲς καὶ οὐκ ἄτοπον», παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης, πρέπει ἡ συζήτησις νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὶς κοινῶς ἀποδεκτὲς ἔννοιες, ποὺ διατυπώνονται μὲ τὶς ἐκφράσεις «ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος γεγενῆσθαι τὴν ἔνωσιν» (δηλαδὴ τὸ «ἐκ δύο φύσεων») καὶ τὸ «τὸν Χριστόν [εἶναι] ἐν θεότητι τέλειον καὶ τέλειον καὶ ἀνελλιπὴ τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι». Πρόκειται γιὰ ἐκφράσεις τῆς κοινῆς κυριλλείου παρακαταθήκης. Μὲ ἀπλή συλλογιστικὴ ὁ ἅγιος συνάγει ὅτι, ἐφ' ὅσον ἀφ' ἑνὸς δέχονται τὸ «ἐκ δύο φύσεων» καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ θεότης καὶ ἡ ἀνθρωπότης εἶναι φύσεις (δηλαδὴ ὄχι ὑποστάσεις οὔτε συμβεβηκότα) καὶ ὑπάρχουν ἐν Χριστῷ μετὰ τὴν ἔνωσι, ὀφείλουν οἱ Ἰακωβῖται νὰ ὁμολογήσουν καὶ τὶς ἐκφράσεις «δύο φύσεις» καὶ «ἐν δύο φύσεσι» (*ἐνθ' ἄνωτ.*, 13-14). Ἡ λογικὴ καὶ δογματικὴ συνέπεια τῆς ἀποδοχῆς τῶν κυριλλείων ἐκφράσεων εἶναι τὸ «ἐν δύο φύσεσι» τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καὶ ὄχι ἡ σεβηριανὴ «μία φύσις». Σὲ αὐτὸ τὸ «ζητούμενον» συνίσταται ἡ δογματικὴ διαφοροποίησις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία. Αὐτὸ δὲν ἀφορᾷ τὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία οὔτε ἐξαντλεῖται στὴν διαφορὰ ὀρολογίας (χαλκηδονίου ἢ δὴθεν κυριλλείου), ἀλλὰ πρωτίστως ἀφορᾷ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἐννοιολογικοῦ περιεχομένου τῶν ἐκφράσεων «ἐν δύο φύσεσι» ἢ «μία φύσις», καθὼς τὸ περιεχόμενο τῆς δευτέρας ἐκφράσεως συνιστᾷ διαφορετικὴ κατανόησι τοῦ

πολὺ καλὴ μελέτη του δὲν ἔχει ἀποφύγει τὰ θεολογικὰ σφάλματα, ἢ παρουσίαις τῶν ὁποίων ἐκφεύγει τὸν σκοπὸ τοῦ παρόντος ἄρθρου.

μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως («καθὰ τερατεύεσθε»). Αὐτὸ φαίνεται σαφέστερα ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα.

Τρίτον, ἀναπτύσσει ὁ ἅγιος πολύπλευρη καὶ διεξοδικὴ ἐπιχειρηματολογία κατὰ τῆς «μῆς φύσεως» (ἐνθ' ἄνωτ., 15-23), ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν κοινὴ κυρίλλειο παραδοχὴ ὅτι διαφέρουν ἡ θεότης καὶ ἡ ἀνθρωπότης «ἐν ποιότητι φυσικῇ». Ἀποδεικνύει ὅτι ἡ «ἐν ποιότητι φυσικῇ διαφορὰ» κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὸ Ὁρθόδοξο νόημά της, νὰ μὴν ἔχῃ ἀληθῆ ἀλλὰ ψιλὴ ἔννοια διαφορᾶς φύσεων, ἂν δὲν ὁμολογηθοῦν στὸν Χριστὸ «δύο [οὐσιωδῶς ὑπαρκτές] φύσεις»: «οὐσιῶν γὰρ διαφορὰν λέγοντες, οὐσῶν λέγειν καὶ σωζομένων ἀναγκασθήσεσθε· τοῦ γὰρ μὴ ὄντος οὔτε διαφορὰ ἂν εἴη. Πῶς γὰρ διαφέρουσι τὰ μὴ σφζόμενα; εἰ δὲ ὄντως σώζονται, καὶ ἀριθμείσθωσαν» (ἐνθ' ἄνωτ., 23). Μὲ ἄλλα λόγια, ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν ὁμολογηθῇ «ἐν δύο φύσεσι» καὶ «δύο φύσεις», οἱ κοινῶς ἀποδεκτὲς κυρίλλειες χριστολογικὲς διατυπώσεις παίρνουν αἰρετικὸ νόημα. Αὐτὸ συμβαίνει μὲ τοὺς Ἰακωβίτας, οἱ ὅποιοι καταλήγουν νὰ φρονοῦν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι «μία φύσις» μὲ ὅλες τὶς συνέπειες στὴν Χριστολογία. Σημειωτέον ὅτι στὸ θέμα αὐτὸ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς εἶναι διεξοδικώτερος καὶ ἡ στάσις του ἔναντι τῆς σεβηριανῆς κακοδοξίας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραθεωρηθῇ γιὰ κανένα λόγο, δηθὲν μεθοδολογικῶς²⁸. Ἀλλὰ, πέραν τούτου, ὁ ἅγιος Ἰωάννης δὲν ἐπιχειρηματολογεῖ ἐδῶ κατὰ τῆς ἀποσχίσεως τῶν Ἰακωβιτῶν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ κατὰ τῆς δογματικῆς κακοδοξίας τῆς «μῆς φύσεως».

Τέταρτον, ἀνασκευάζει ὁ ἅγιος τὴν πεποίθησιν τῶν Ἰακωβιτῶν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι *σύνθετος φύσις* (ἐνθ' ἄνωτ., 24-44), διότι μεταξὺ ἄλλων συνεπειῶν της: i) καθιστᾷ στὸν νοῦ τους φρόνημα ἀνορθόδοξο τὴν κοινῶς παραδεκτὴ «διαφορὰν τῶν φύσεων»: «Εἰ γὰρ μία καθ' ὑμᾶς φύσις σύνθετός ἐστι μετὰ τὴν ἔνωσιν, ἔδει ὑμᾶς λέγειν οὐ φύσεων διαφορὰν, ἀλλὰ μῆς φύσεως πρὸς ἑαυτὴν διαφορὰν, ὅπερ ὑμῶν, οὐχ ἡμῶν ἐστὶν εἰπεῖν καὶ φρονῆσαι» (ἐνθ' ἄνωτ., 34)· καὶ ii) εἰσάγει τροπὴν, ἀφανισμό καὶ συνουσίωσι τῶν φύσεων εἰς πείσμα τῆς κυριλλείου παρακαταθήκης: «πῶς ὑμεῖς καὶ τὴν διαφορὰν εἰδότες καὶ τὰς ιδιότητας ὁμολογοῦντες τῶν φύσεων μίαν ταύτας καὶ οὐ δύο κηρύττετε καὶ οὐδὲ τὰ τῆς συγχύσεως ταῖς ἀσυγχύτοις δίδοτε; Ἀλλὰ δηλόν, ὡς τροπὴν καὶ ἀφανί-

28. Πρβλ. Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 250.

σμόν καὶ συνουσίωσιν ὠδίνετε μὲν, εἰς τοῦμφανὲς δὲ προσαγαγεῖν ἐν τροπῇ τῆς ἀσεβείας οὐ βούλεσθε» (ἐνθ' ἄνωτ., 44). Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ Ἰακωβίται ἐννοοῦν μονοφυσικῶς τὶς ἐκφράσεις τῆς κοινῆς χριστολογικῆς παρακαταθήκης, χωρὶς νὰ θέλουν νὰ τὸ παραδεχθοῦν. Σημειωτέον ὅτι ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς τὴν σεβηριανὴ ἔννοια τῆς διαφορᾶς τῶν φύσεων ὀνομάζει *ψιλὴν διαφορὰν*, μὴ πραγματικὴ, πού εἰσάγει σύγχυσιν (PG 91, 41B). Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ ἐπιχειρηματολογία κατὰ τῆς ψιλῆς διαφορᾶς ἀφορᾷ στὸ μονοφυσικὸ φρόνημα τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ ὄχι στὸ γεγονὸς τῆς ἀποσχίσεως τῶν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.

Πέμπτον, ὑπερασπίζεται τὴν δυνατότητα ἀριθμώσεως τῶν φύσεων ἔναντι τῆς ὑπὸ τῶν Ἰακωβιτῶν ἀρνήσεώς της (ἐνθ' ἄνωτ., 50-51)· ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἔννοια τῆς «μῆς φύσεως», τὴν ὁποία οἱ Ἰακωβίται προσδίδουν στὴν ἐκφρασί «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», καταστρατηγεῖ τὸ πνεῦμα τῆς κοινῆς ἀποδεκτῆς κυριλλείου ἐκφράσεως (ἐνθ' ἄνωτ., 52)· περιγράφει τὴν ἔννοια τῆς θεώσεως τοῦ προσλήμματος (ἐνθ' ἄνωτ., 53)· καὶ ἐκθέτει τὴν Ὁρθόδοξο (κατ' ἀντιδιαστολὴ δηλαδή πρὸς τὴν σεβηριανή) ἐφαρμογὴ τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ παραδείγματος (ἐνθ' ἄνωτ., 54-57) κ.λπ. Καὶ ὅλα αὐτὰ σὲ μία προοπτικὴ νὰ συζητήσῃ μαζί τους χριστολογικὲς ἔννοιες καὶ ὄχι τὸ γεγονὸς τῆς ἀποσχίσεως τῶν.

Διακόπτουμε ἐδῶ τὴν παρουσίαν τῆς καταπληκτικῶς ἀντισεβηριανῆς αὐτῆς πραγματείας²⁹. Περιοριζόμαστε σὲ αὐτὰ μόνο τὰ στοιχεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γίνεται πρόδηλον ὅτι ἡ πραγματεία *Κατὰ Ἰακωβιτῶν* δὲν δικαιώνει τὸν κ. Μαρτζέλο, ὁ ὁποῖος διατυπώνει τὴν ἐσφαλμένη γνώμη ὅτι «δὲν ὑπάρχει περιεκτικότερο κείμενο ἀπὸ τὸ παραπάνω [σ.σ. τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν πραγματεία *Κατὰ Ἰακωβιτῶν*] πού νὰ ἐπισημαίνει

29. Βλ. πλήρη ἀνάπτυξί της στὴν διδακτορικὴ διατριβὴ τοῦ Φώτη Σχοινᾶ, *Βυζαντινὴ Λογικὴ καὶ Ὀντολογία. Ἡ περὶ κατηγοριῶν διδασκαλία Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Θεωρητικὴ στοιχείωση καὶ πρακτικὴ ἐφαρμογή*, Ἀθήνα 2005, σελ. 148-164. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν μονοφυσισμό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὁ κ. Σχοινᾶς σημειώνει: «Ἐμεῖς προσωπικὰ θεωροῦμε ἀρκούντως πειστικὴ τὴν ἐπιχειρηματολογία τοῦ ἀνωνύμου συντάκτου τοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου γιὰ τὴν ὄντως κακοδοξία τοῦ Σεβήρου [σ.σ. ἐννοεῖ τὴν Συμβολὴν στὸν ἐνδο-ὀρθόδοξο διάλογο γιὰ τὴν ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, πού περιελήφθη στὸ βιβλίο *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι*; Ἰερὰ Μονὴ Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὄρος 1995, σελ. 67-128] ... Ἐπιπροσθέτως θεωρῶ ὅτι τὸ θέμα τῆς ὄντως κακοδοξίας τοῦ Σεβήρου ἐλύθη ὀριστικῶς ἀπὸ τὴν μελέτη πού ἐξεδόθη ἀπὸ τὴν Ἰερὰ Μονὴ τοῦ Ὁσίου Γρηγορίου, *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχεις*» (Φώτη Σχοινᾶ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 140, ὑπόσημ. 475).

μέ τόση σαφήνεια τῇ συμφωνίᾳ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μέ τὴν οὐσία τῆς πατερικῆς Χριστολογίας, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰ τῆς Χριστολογίας τους ἀπὸ τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων, ποὺ συνίσταται στὴ διαφορετικὴ ὁρολογία»³⁰.

Ὁμολογουμένως, ἀπὸ τὴν πραγματεία σαφῶς προκύπτει τὸ ἀντίθετο. Οἱ Ἰακωβῖται διατηροῦν τὶς ἐκφράσεις τῆς κοινῆς κυριλλείου χριστολογικῆς κληρονομίας μέ σεβηριανὸ ὅμως ἐννοιολογικὸ περιεχόμενο, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου αὐτὲς ὁδηγοῦν σὲ ἓνα μονοφυσικὸ φρόνημα (τροπὴν καὶ ἀφανισμόν καὶ συνουσίωσιν τῶν φύσεων). Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς προσπαθεῖ στὴν πραγματεία του νὰ τοὺς πείσῃ νὰ δεχθοῦν καὶ τὶς ἐκφράσεις «δύο φύσεις» καὶ «ἐν δύο φύσεσι», βεβαιώνοντάς τους ὅτι ἔτσι τὸ χριστολογικὸ φρόνημα δὲν ἐκτρέπεται στὸν νεστοριανισμό, ἀλλὰ ἐξασφαλίζεται ἀπὸ τὴν ἐκτροπὴ στὸν μονοφυσισμὸ («δύο δὲ φύσεις λέγοντες οὐ διαιροῦμεν τὴν ἔνωσιν, τὴν δὲ τροπὴν καὶ τὴν σύγχυσιν φεύγομεν», ἐνθ' ἄνωτ., 81). Ἐπομένως ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ τῆς ἀντιχαλκηδονίου ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο Χριστολογία δὲν ἔγκειται στὴν διαφορετικὴ ὁρολογία μόνο, ἀλλὰ κυρίως στὸ διαφορετικὸ φρόνημα ποὺ ὠδήγησε στὴν φραστικὴ διαφοροποίησιν καὶ κατὰ συνέπειαν στὴν ἄρνησιν τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος καὶ τὴν ἀπόσχισιν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

β) Ἡ ὁμολογία καὶ ἡ ἀντιλογία.

Ἰσχυρίζεται ὁ κ. Μαρτζέλος ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς δὲν προσδιορίζει τὸ χριστολογικὸ φρόνημα τῶν Διοσκόρου καὶ Σεβήρου, ὅταν τοὺς καταλογίζει ἀνάκρασι, σύγχυσι καὶ φυρμό, ἀλλὰ οἱ ἐκφράσεις αὐτές, λέγει, ἀποτελοῦν ποιμαντικὸν χαρακτήρος ἀντιλογία (στὴν ὁποία δικαιολογεῖται τυχὸν ἀνακρίβεια ὁρολογίας) καὶ ὅχι ὁμολογία (ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ δογματικὴ ἀκριβολογία). Γιὰ νὰ στηρίξῃ τὸν ἰσχυρισμὸ του, παραπέμπει στὸ χωρίο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: «ἕτερόν ἐστιν ἡ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀντιλογία...».

Ἀπαντῶντες παραπέμπουμε κατ' ἀρχὴν στίς σελ. 54-61 τοῦ βιβλίου μας³¹, ὅπου διευκρινίζεται γιὰ τὴν ἡχοποιήσιν τοῦ χωρίου τοῦ ἁγίου

Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἦταν ἄστοχη καὶ γιὰ τὴν οἱ ἀνωτέρω ἐκφράσεις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι δογματικῶς ἀκριβεῖς. Ὁ κ. Μαρτζέλος δὲν ἀντικρούει ὅσα ἐκεῖ λέγονται, ἀλλὰ τὰ ἀφήνει στὸ περιθώριο τῆς συζητήσεως. Ἐπαναδιατυπώνει αὐτοῦσια τὴν θέσιν του στὸ νεώτερο ἄρθρο³² μέ τὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι δὲν κατενοήσαμε τί εἶναι ὁμολογία καὶ τί ἀντιλογία καὶ ὅτι γιὰ νὰ ὑπερασπισθοῦμε τὴν ἀποψὶ μας παραθέσαμε Ὁμολογίες Πίστεως ἁγίων Πατέρων, τῶν ὁποίων ὅμως οἱ ἀντιμονοφυσικὲς ἀναφορὲς ἦσαν οὐσιαστικὰ ποιμαντικὴ ἀντιλογία (ὄχι ὁμολογία), καὶ ἐπομένως ὄχι δογματικῶς ἀκριβεῖς!

Πρέπει νὰ καταστήσουμε σαφές ὅτι δὲν χρησιμοποιήσαμε τὶς Ὁμολογίες Πίστεως τῶν ἁγίων Πατέρων, ἐπειδὴ ἔτσι ἐπιγράφονται στὴν βιβλιογραφία, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐγράφησαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους αὐτοὺς γιὰ νὰ δηλώσουν τὸ Ὁρθόδοξο φρόνημά τους. Ὁ ἅγιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων περιέλαβε τόσα πολλὰ δογματικὰ στοιχεῖα στὴν Συνοδική του ἐπιστολή, γιὰ νὰ διακηρύξῃ τί Ὁρθόδοξως πιστεύει, γιὰ τὸ πιστεύει καὶ ποιοὶ αἱρετικοὶ τὸ ἔχουν ἀμφισβητήσει ἢ πολεμήσει. Ἡ ἐπιστολή του εἶναι ὁμολογία (περιγραφή τοῦ Ὁρθόδοξου δόγματος) καὶ ἐν ταυτῇ καταδίκη ὅλων τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν αἱρεσιάρχων. Ἡ ὁμολογία τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως εἶναι ἀφ' ἑαυτῆς καταδίκη τῶν αἱρετικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ αἱρέσεις ἀναγκάζουν τὴν Ἐκκλησίαν νὰ διατυπώσῃ καὶ νὰ διακηρύττῃ τὴν Ὁρθοδοξίαν της. Ὑπὸ τὴν ἐννοία αὕτη ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ἐκθέτοντας τὸ Ὁρθόδοξο χριστολογικὸ τοῦ φρόνημα γράφει: «Ἄλλ' οὗτοι μὲν [οἱ Σεβηριανοὶ μονοφυσῖται] οὕτω διακείσθαι ἐπισημασμένως κατὰ τὴν πίστιν προελόμενοι, ἄξιον τῆς αὐτῶν δρέπονται ἀνοίας καρπὸν· τὸ παρὰ πᾶσιν εὐφώρατον κεκτήσθαι τῆς δυσσεβείας ἔλεγον. Ἡμεῖς δὲ ... ὁμολογοῦμεν... [καὶ συνεχίζει τὴν ὁμολογία του]» (PG 91, 500A-504A).

Ἐτσι λοιπόν, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι πιστεύει καὶ φοβεῖται ὁ κ. Μαρτζέλος³³, οἱ ἐπικριτικὲς ἐκφράσεις τῶν ἁγίων Πατέρων κατὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων γιὰ φυρμό, ἀνάκρασι καὶ σύγχυσι πρέπει νὰ ἐκλαμβάνονται κατ' ἀκριβείαν. Ἡ ἀκριβεία σημειωτέον ἀναφέρεται στὸ ὅτι μέ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἐννοεῖται ἡ σύνθετος φύσις καὶ ὁ συνεπακόλουθος μονο-

30. Ἡ «ὁρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 249.

31. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Ἡ «ἰδεολογικὴ» ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., Ἅγιον Ὅρος 2005.

32. Γεωργ. Μαρτζέλου, Ἡ «ὁρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 250-255.

33. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 252-254.

ενεργητισμός. Αυτό το φρόνημα δέχεται δι' ἑαυτὸν ὁ Σεβήρος: «ὥς ἂν οὖν εἷς ἔστιν ὁ Χριστός, μίαν ὡς ἑνὸς αὐτοῦ τὴν τε φύσιν καὶ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν ἐνέργειαν σύνθετον ... κηρύττομεν, ἀναθεματίζοντες καὶ πάντας τοὺς ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τὴν ἔνωσιν δυνάδα φύσεων καὶ ἐνεργειῶν δογματίζοντας»³⁴. Αὐτὸ το φρόνημα τοῦ προσάπτει καὶ ἡ συνοδικὴ Παράδοσις: «Τῆς κακίας ὁ ἐφευρετής ... ἑνὸς θελήματος καὶ μιᾶς ἐνεργείας ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας Τριάδος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῷ ὀρθοδόξῳ λαῷ καινοφώνως ἐνσπείρας τὴν αἵρεσιν, τῇ Ἀπολιναρίου, Σεβήρου καὶ Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξία συνάδουσιν, καὶ τὸ τέλειον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνελεῖν διὰ τινος δολερᾶς ἐπινοίας σπουδάζουσιν...» (Ὁρος τῆς ἁγίας ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

Δὲν χωρεῖ λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι τόσον οἱ ἅγιοι Πατέρες (ἐν προκειμένῳ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς καὶ Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων) ὅσο καὶ ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καταδικάζουν στὸ πρόσωπο τοῦ Σεβήρου ἕνα αἵρετικὸ χριστολογικὸ φρόνημα, μία ἑτεροδοξία, καὶ ὄχι ἀπλῶς μία πρᾶξι ἀποσχίσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Συνεπῶς ἡ δογματικὴ ταυτότης τῶν ἐγκτεται στὴν σεβηριανὴ ἑτεροδοξία, παρὰ τὴν ἐπίμονη ἀντίθετη γνώμη τοῦ κ. Μαρτζέλου.

Μὲ τὴν τοποθέτησί μας αὐτὴ περὶ τῆς σημασίας τῶν ἀντισεβηριανῶν ἐκφράσεων *φυρμός*, *ἀνάκρασις* καὶ *σύγχυσις* δὲν κινδυνεύουμε νὰ παρυσιάσουμε τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸ ἀντιφάσκοντα πρὸς ἑαυτὸν καὶ αὐτοαναιρούμενον, ὅπως ἐγκαλούμεθα³⁵. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης δὲν καταφάσκει στὸ ὅτι οἱ Ἰακωβίται ὁμολογοῦν ὀρθοδόξως «τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων μετὰ τὴν ἔνωσιν», ὅπως νομίζει ὁ κ. Μαρτζέλος³⁶. Μὲ τὴν ἐπιχειρηματολογία του ὁ ἅγιος Ἰωάννης τοὺς δίνει νὰ ἐννοήσουν ὅτι τὴν ὁμολογοῦν μὲν ὡς ἑκφρασι, ἀλλὰ αὐτὴ ἔχει αἵρετικὴ ἔννοια (*ψιλῆς*

34. *Doctrina Patrum* 310· πρβλ. καὶ ἄγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικὰ καὶ πολεμικά*, PG 91, 41B. Περισσότερα γιὰ τὸ θέμα βλ. στὸ βιβλίο μας *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι*, σελ. 138-151 καὶ 171-182.

35. Βλ. Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 252-254.

36. Γράφει: «ὁ ἴδιος ὁ Δαμασκηνὸς σὲ πλείστα σημεία τῶν ἔργων του δέχεται σαφῶς ὅτι ὁμολογοῦν «τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν»» (Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 253).

διαφορᾶς, κατὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο), ἐφ' ὅσον δέχονται ἐν Χριστῷ «σύνθετον φύσιν». Ἐπειτα, τὸ «οὔτε σύγχυσιν λέγομεν κ.λπ.» τοῦ Διοσκορόρου καὶ οἱ λοιπὲς διαβεβαιώσεις τῶν Σεβηριανῶν ὅτι ἀπορρίπτουν τὴν σύγχυσιν, δὲν ἐπιβεβαιώνουν τὸ ἀσύγχυτον τῶν φύσεων³⁷. Τὸ σεβηριανὸ «ἀσυγχύτως» δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν μονοφυστικὴν σύγχυσιν τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων, ὅπως κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο τὸ «ἀδιαιρέτως» τοῦ Νεστορίου δὲν ἦταν ἀρκετὸ νὰ ἀποκλείσῃ τὴν νεστοριανὴ τῶν διαίρεσι³⁸. Οὔτε τὸ πρῶτο ἐξασφαλίζει τὸ ἀσύγχυτον οὔτε τὸ δεύτερο ἐπιβεβαιώνει τὸ ἀδιαίρετον, διότι ἡ σύνθετος φύσις λυμαίνεται τὸ σεβηριανὸ «ἀσυγχύτως» ὅπως ἡ ταυτοβουλία ἐνωσις τὸ νεστοριανὸ «ἀδιαιρέτως»³⁹.

Ἡ ἀποψις ἐπίσης τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀποδίδει *φυρμόν*, *ἀνάκρασιν* καὶ *σύγχυσιν* στοὺς Σεβηριανούς κατὰ συνεκδοχὴν, ἐπειδὴ ἀρνοῦνται νὰ δεχθῶν τὸν Ὁρο τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς πὺν περιλαμβάνει τὰ ἐπιρρήματα *ἀσυγχύτως* καὶ *ἀτρέπτως*⁴⁰, δὲν εἶναι ὀρθή. Τὰ ἐπιρρήματα περιελήφθησαν στὸν Ὁρο γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν σύγχυσιν τῶν φύσεων πὺν εἰσήγε ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐτυχοῦς. Ὅσοι ἀρνοῦνται τὸν Ὁρο, τὸ πράττουν ἐπειδὴ ἔχουν συγχυτικὸ χριστολογικὸ φρόνημα. Κατὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο, ἡ σεβηριανὴ σύνθετος φύσις σαφῶς εἰσάγει «τὴν τε Μάνεντος φαντασίαν, καὶ τὴν Ἀπολιναρίου σύγχυσιν, καὶ τὴν Εὐτυχοῦς μετὰ τὴν ἔνωσιν εἰς μίαν οὐσίαν τῶν ἐνωθέντων... συναίρεσιν» (PG 91, 40). Ἐπομένως ὁ ἅγιος Ἰωάννης

37. Τὶς διαβεβαιώσεις τῶν Σεβηριανῶν, ὅτι δὲν πρεσβεύουν σύγχυσιν τῶν φύσεων, ὁ κ. Μαρτζέλος τὶς θεωρεῖ ἰσχυρὸ ἐπιχείρημα καὶ διερωτᾶται πῶς ἐν ὄψει αὐτῶν θὰ δικαιολογηθῇ μία κατηγορία ἐπὶ συγχύσει (Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 252-253, ὑπόσημ. 49).

38. «Τὸ δέ, ἀδιαιρέτως, προστεθὲν παρ' αὐτοῖς, δοκεῖ μὲν πῶς παρ' ἡμῖν ὀρθῆς εἶναι δόξης σημαντικόν. Αὐτοὶ δέ, οὐχ οὕτως νοοῦσι· τὸ γὰρ ἀδιαίρετον παρ' αὐτοῖς, κατὰ τὰς κενοφωνίας Νεστορίου, καθ' ἕτερον λαμβάνεται τρόπον. Φασὶ γάρ, ὅτι τῇ ἰσοτιμίᾳ, τῇ ταυτοβουλίᾳ, τῇ αὐθεντίᾳ ἀδιαιρέτὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου ὁ ἐν ᾧ κατώκησεν ἄνθρωπος. Ὡστε οὐχ ἀπλῶς τὰς λέξεις προφέρουσιν, ἀλλὰ μετὰ τινος δόλου καὶ κακοουρίας» (Ἐπιστολὴ Β' πρὸς Σούκενσον, PG 77, 245C). Τὸ πολὺ σημαντικό αὐτὸ χωρίο τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπικαλεῖται ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς (βλ. Ἐπιστολὴ Πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον, PG 91, 481-484).

39. Βλ. *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 43-44.

40. Βλ. Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 254.

καταλογίζει στους Σεβηριανούς εκείνο τὸ συγχυτικὸ φρόνημα, τὸ ὁποῖο ἡ Σύνοδος καταδικάζει μὲ τὰ γνωστὰ ἐπιρρήματα. Ἄλλωστε ἡ σύνδεσις τῆς ἐκφράσεως *σύνθετος φύσις* μὲ τὴν εὐτυχιανικὴ *συνουσίωσι* ἀπὸ ἑνα θεολόγο καὶ ἅγιου τοῦ ὕψους τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ δὲν ἀφήνει περιθώρια νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς ὅτι ἡ αἵρεσις τῶν ἀντιχαλκηδονίων Σεβηριανῶν ἐγκτείνεται στὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐπιπλέον, δεδομένου ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἀκριβολογεῖ διὰ τῶν ἀντισεβηριανῶν τοῦ ἐκφράσεων *φυρμός, ἀνάκρασις καὶ σύγχυσις*, δὲν διακρίνεται ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι οἱ ἐκφράσεις αὐτὲς ἔχουν ἀπλῶς ποιμαντικὴ προοπτικὴ καὶ δὲν χαρακτηρίζουν τὸ χριστολογικὸ φρόνημα τῶν Σεβηριανῶν. Δὲν ἀρμόζει στὸ ἁγιοπνευματικὸ ἦθος τῶν Ἀγίων Πατέρων νὰ ἀσκοῦν ποιμαντικὴ διακονία χρησιμοποιώντας ἀνακριβεῖς ἐκφράσεις περὶ τῶν αἵρετικῶν. Στὴν οὐσίαν τῆς Ποιμαντικῆς εὐρίσκεται ἡ Ἀλήθεια καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀλλοιώνεται ἀπὸ ἀναλήθειες. Δικαίως ὁ Ὁμότιμος Καθηγητὴς κ. Παν. Μπούμης ἀνασκευάζων τὸν ἀνωτέρω ἰσχυρισμὸ τοῦ κ. Μαρτζέλου διερωτᾶται: «Μέχρι ποίου σημείου στὰ διάφορα κείμενά τους [ἐνν. τῶν Πατέρων] ἐκτείνεται ἡ ἀνακριβεία; Μήπως μέχρι καὶ τῆς ἀπάτης;»⁴¹. Περισσότερα γράφουμε σχετικῶς στὸ βιβλίό μας⁴².

γ) Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ περὶ τῶν Σεβηριανῶν.

Ὁ κ. Μαρτζέλος καταθέτει μαρτυρίαν τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς στὸ *Περὶ Αἱρέσεων* ἔργο του χαρακτηρίζει τοὺς Μονοφυσίτες ὡς σχισματικούς καὶ ὄχι ὡς αἵρετικούς⁴³. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι στὸ σημεῖο ἐκεῖνο ὁ π. Φλωρόφσκυ ἀπλῶς ἀναφέρει τί γράφει ὁ ἱερὸς Πατὴρ. Τὸ σεβηριανὸ χριστολογικὸ φρόνημα τὸ περιγράφει διὰ πολλῶν στὸ δεκάσελινδο σχεδὸν κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ. Μεταξὺ ἄλλων καταθέτει: «γιὰ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Σεβήρου τὸ “ἀνθρώπινο” στὸν Χριστὸ δὲν ἦταν ἐντελὼς ἀνθρώπινο, γιατί δὲν ἦταν δραστήριο, δὲν ἦταν “αὐτο-κινούμενο”». Κατὰ τὴ θεώρησιν τῶν Μονοφυ-

41. Παν. Μπούμης, *Περὶ Ἀντιχαλκηδονίων, Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ καὶ νεωτέρων Διατριβῶν*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ 77/2006, σελ. 273.

42. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ “ἰδεολογικὴ” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 57-58.

43. Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 244.

σιτῶν τὸ ἀνθρώπινο στὸ Χριστὸ ἦταν σὰν ἑνα παθητικὸ ἀντικείμενο τῆς θεϊκῆς ἐπιδράσεως... αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ ὀνομαστῇ ἀνθρωπολογικὸς μινιμαλισμός»⁴⁴. Οἱ Σεβηριανοὶ ἔχουν κάτι αἵρετικὸ στὴν ἀντίληψί τους περὶ τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖο συνιστᾷ καὶ τὴν διαφοροποίησί τους ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Χριστολογία.

Αὐτὸς ὁ ἀνθρωπολογικὸς μινιμαλισμὸς τοῦ Σεβήρου πιστοποιεῖται ἀπὸ τὴν ἀντισεβηριανὴ γραμματεία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: «Σκοπὸς οὖν Σευήρω, καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτόν, διὰ τινος πάντως ἐλλείψεως φυσικῆς, τὴν προσληφθεῖσαν καθ' ἑνωσιν ἄρδῃτον ἐξώσασθαι φύσιν· τῆς τε Μάνεντος φαντασίας, καὶ τῆς Ἀπολιναρίου συγχύσεως, καὶ τῆς Εὐτυχοῦς συνουσιώσεως ἐπικυρῶσαι τὸ μῦθος»⁴⁵.

Τὸ κείμενο τοῦ π. Φλωρόφσκυ ἔπρεπε νὰ ἀναγνωσθῇ προσεκτικώτερα. Ἄν καὶ εἶναι γραμμένο χωρὶς ὁμολογιακὴ διάθεσι, ἐν τούτοις δὲν ἀφήνει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οἱ Σεβηριανοὶ ἔχουν Ὁρθόδοξον χριστολογικὸ φρόνημα· ἀντίθετα, δείχνει ὅτι μὲ τὴν ἄρνησιν τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καὶ τῆς ὁρολογίας τῆς φανερόνουν ἑνα ἄλλο χριστολογικὸ ὄραμα. Ὅπως εὐστοχα ἐπισημαίνει: «Δὲν ἦταν χωρὶς λόγο πὺ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἀνακάλυψαν ἐδῶ μιὰ λεπτὴ γεύση τοῦ ἀρχαίου Δοκητισμοῦ. Ἀσφαλῶς αὐτὸς δὲν εἶναι... κ.λπ.». Αὐτὸ τὸ χριστολογικὸ ὄραμα ἡ Ἐκκλησία κατεδίκασε στὸ πρόσωπο τοῦ Σεβήρου. Ὅταν προσεκτικὰ ἀναγνώσῃ κάποιος τὸ κείμενο τοῦ π. Φλωρόφσκυ, διαπιστώνει ὅτι ἐκφράζει τὴν καθολικὴ συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας, τὸ πνεῦμα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δὲν ἀποσχίσθηκαν ἀπλῶς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τὸ ἔπραξαν ἐπειδὴ διεπνέοντο ἀπὸ τὸ σεβηριανὸ χριστολογικὸ ὄραμα.

δ) Ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμὸς κατὰ τὸν Θεολογικὸν Διάλογο.

Ὁ κ. Μαρτζέλος, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν «ἰδεολογικὴ» ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, παραπέμπει πάλι στίς ἀπόψεις ποὺ ἐξέφρασαν ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης καὶ ὁ Ἰωάννης Καρμίρης τὸ 1964 στὸ Aarhus τῆς Δανίας, σύμφωνα μὲ τίς ὁποῖες δὲν ὑπάρχει πραγματικὴ διαφορὰ μετὰ τὸν Ὁρθόδοξον καὶ Ἀντιχαλκηδονίων ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν τοῦ Χρι-

44. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, *Οἱ Βυζαντινοὶ Πατέρες τοῦ 5ου αἰῶνα*, μετάφρ. Π. Πάλη, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 604.

45. *Ἐγχειρίδια θεολογικὰ καὶ πολεμικά*, PG 91, 49C.

στολογικῷ δόγματος⁴⁶. Ἐπανερχεται σὲ αὐτὲς τὶς ἀπόψεις μὲ λογικὴ μονολόγου, χωρὶς νὰ ἀξιολογήσῃ τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχαμε παραθέσει γιὰ νὰ χαρακτηρίσουμε τὶς ἀπόψεις ἐκείνες τῶν ἀειμνήστων καθηγητῶν ὡς ἔκφρασι πρωῒμου ἐνθουσιασμοῦ. Τὰ Πρακτικὰ τῶν Διορθοδόξων Διασκέψεων τοῦ 1971 καὶ περισσότερο τοῦ 1979 βοοῦν καὶ δὲν χρειάζεται ἰδιαίτερη σοφία γιὰ νὰ διακρίνῃ κάποιος τὴν διαφορὰ ἀπὸ τὴν ἐνθουσιώδη Διάσκεψι τοῦ 1964⁴⁷. Θὰ παραθέσωμε ἐνδεικτικῶς ἐλάχιστα στοιχεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα φαίνεται ἡ διαφορὰ:

Στὸ Aarhus τὸ 1964 ἀκούσθηκαν οἱ πλέον ἐνθουσιώδεις δηλώσεις, ὅπως αὕτῃ ἀπὸ τὸν Ἀρμένιο Τιρὰν Νερσογιάν: «Νὰ κηρύξωμεν ἑαυτοὺς ἡνωμένους. Νὰ παύσωμεν νὰ ὀνομάζωμεν ἑαυτοὺς Χαλκηδονίους ἢ Ἀντιχαλκηδονίους. Ν' ἀνταλλάξωμεν εἰρηνικὰς ἐπιστολάς»⁴⁸. Τὸ 1979 ὁμῶς ὁ Κόπτης Πατριάρχης Σενούντα Γ' ἐνώπιον τῆς Διορθοδόξου Διασκέψεως ἐδήλωσε: «Ἀρνούμεθα τὴν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος ... Δύναμαι νὰ εἶπω τελείως ἀνοικτά, ὅτι ὅλαι αἱ Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι δὲν δύνανται νὰ δεχθοῦν τὴν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος»⁴⁹.

Κατὰ τὴν Β' Συνεδρία τῆς Διορθοδόξου Διασκέψεως (1971) ὁ π. Ρωμανίδης παρετήρησε: «ἐνῶ εἰς τὰς δύο πρώτας [ἀνεπισήμους Διασκέψεις, Aarhus καὶ Bristol] οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Θεολόγοι εἰς τὴν Κοινὴν Δήλωσιν ἐδέχθησαν τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ... τὸ 1970 εἰς Γενεύην ἐδήλωσαν ἀπεριφράστως, ὅτι ἡ ἔνωσις δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ βάσει ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου»⁵⁰. Κατὰ τὴν ἴδια συνεδρία ὁ Μητροπολίτης Ἀξώμης Μεθόδιος Φούγιας εἶπε: «ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνεπισήμου διαλόγου τοῦ 1964, ἐλέχθη, οὐχὶ ἅπαξ, καὶ οὐχὶ ὑπὸ ἐνὸς καὶ μόνου, ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ ἐπικειμένης συμφωνίας. Ἦδη

46. Γεωργ. Δ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ 77/2006, σελ. 255-256. Βλ. τοῦ αὐτοῦ, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις...*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ 75/2004, σελ. 597-598.

47. Μεθοδίου, Μητροπ. Ἀξώμης, *Τὸ ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὸν διάλογον τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περιοδ. *Abba Salama*, τόμ. VII, Ἀθῆναι 1976. Ἄνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων*, Λευκωσία 2000.

48. Μεθοδίου, Μητροπ. Ἀξώμης..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 106.

49. Μητροπ. Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, *Διάλογος Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 51/1980, σελ. 229-230.

50. Μεθοδίου, Μητροπ. Ἀξώμης..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 96.

ἔλαβον χώραν ἄλλα τρία παρόμοια συνέδρια καὶ ἡ συμφωνία ὅχι μόνον δὲν εἶναι ἐγγύς, ἀλλὰ μακρὰν καὶ ἀκανθώδης»⁵¹.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Χριστολογία, ὁ καθηγητὴς Καρμίρης, ἀντίθετα πρὸς τὴν δήλωσίν του στὸ Aarhus ὅτι δὲν ὑπάρχει διαφορὰ στὴν οὐσία τοῦ χριστολογικῷ δόγματος, παρετήρησε: «Δὲν συμφωνῶ ὅτι αἱ μνημονεύμεναι φράσεις τοῦ Διοσκόρου: “Τὸ δύο οὐ δέχομαι” καὶ “μετὰ γὰρ τὴν ἔνωσιν δύο φύσεις οὐκ εἰσίν”, εἶναι οἰονεὶ ἀδιάφοροι, διότι σαφῶς περιέχουσιν αὗται μονοφυσιτισμόν, ὃν κατεδίκασεν ἡ 4ῃ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καὶ ἐπομένως καὶ “αὕτῃ ἡ διδασκαλία τοῦ Διοσκόρου κατεδικάσθη” διὰ τοῦ συνοδικοῦ ὅρου»⁵².

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ στάσις τοῦ ἀειμνήστου π. Δημητρίου Στανιλοάε. Τὸ 1971 κατὰ τὴν ε' συνεδρία τῆς Α' Διασκέψεως τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς μεταξὺ ἄλλων εἶπε ἐνθουσιωδῶς τὰ ἀκόλουθα: «...οἱ πάλαι ἅγιοι καὶ ἱεράρχαι ἐκάστου μέρους δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἰδίας εἰς τὸ παρελθὸν κοινῆς πίστεως, ἔκφρασθείσης κατὰ διαφορετικὸν τρόπον»⁵³. Ἀργότερα, στὴν ἡ' συνεδρία, ἀφοῦ εἶχαν προηγηθῇ ἐπικρίσεις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω θέσεών του, εἶπε μὲ πολλὴ δυσaráσκεια: «Ἡμεῖς ὡς Ρουμανικὴ Ἐκκλησία ἀπεδώσαμεν μεγάλην σημασίαν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς ὅσα οἱ Ὁρθόδοξοι Θεολόγοι ἔκαμον εἰς τὰς ἀνεπισήμους ἐπαφὰς τοῦ Ἄρους καὶ τοῦ Μπρίστολ, καθὼς καὶ εἰς τὰ αἰσιόδοξα ἀνακοινωθέντα, τὰ ὁποῖα ἐξέδωσαν. Ἐδώκαμεν δὲ μεγάλην ἐμπιστοσύνην ἰδιαιτέρως εἰς τὴν δήλωσιν τοῦ μεγάλου Ὁρθοδόξου θεολόγου Καρμίρη, εἰπόντος, ὅτι οὐδεμία οὐσιώδης διαφορὰ ὑφίσταται μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ Χριστολογικὸν Δόγμα ... Διερωτῶμαι: **Διὰ τί οἱ θεολόγοι ἡμῶν δὲν ἐπληροφόρησαν τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅτι δὲν ὑπάρχει πλήρης συμφωνία ἐπὶ τοῦ Δόγματος τούτου...**»⁵⁴.

Τὸ πλέον ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι τὰ ἐπόμενα χρόνια ὁ π. Στανιλοάε ἔγραψε θαυμάσιες ἀντιμονοφυσιτικὲς πραγματείες. Σὲ αὐτὲς φαίνεται ὁ θεολόγος πὺ μὲ βαρύτητα καὶ κῦρος ἀντιμετωπίζει τὶς χριστολογικὲς καὶ ἄμεσα σωτηριολογικὲς προεκτάσεις τῆς σεβηριανῆς χριστολογικῆς

51. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 100.

52. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 121 καὶ 124-125.

53. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 164.

54. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 205-206.

διδασκαλίας. Γράφει: «Ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας διετύπωνε σοφιστικά (cu subtilitate)⁵⁵ τὸν μονοφυσιτισμό του ὡς ἑξῆς: τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο διατηρήθηκαν ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως στὸν Χριστό. Αὐτὰ ὅμως δὲν μποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν δύο, ἀκριβέστερα δύο φύσεις. Ἐὰν τὰ ἐν Χριστῷ ἐνωθέντα δὲν εἶναι πλέον δύο, ἡ σημασία τῆς ἐνότητός Του ὑποβαθμίζεται, τὸ περιεχόμενό της συρρικνώνεται, καὶ οἱ δύο φύσεις χάνουν διὰ τῆς συγχύσεως τὴν πληρότητά τους. Σὲ αὐτὴ τὴν περίπτωσι μειώνεται ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τόσο στὴν Θεότητα ὅσο καὶ στὴν ἀνθρωπότητά Του. Ἀποξενώνεται ἀπὸ ἐμᾶς καὶ ἀπὸ τὸν Θεό. Δὲν εἶναι πλέον οὔτε Θεὸς οὔτε ἄνθρωπος μὲ τὴν πληρότητα καὶ αὐθεντικότητα τῆς Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητός Του. Δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς πλουτίσῃ καὶ ἐνισχύσῃ μὲ τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητός Του... Ἕνας κατὰ μονοφυσιτικὸ τρόπο νοούμενος Χριστὸς δὲν μᾶς φέρει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οὔτε μᾶς κάνει κοινωνοὺς τοῦ Θεοῦ»⁵⁶. Καὶ πάλι: «Ὁ Νεστόριος μιλοῦσε περὶ μιᾶς κατ' ὄνομα μόνο ἐνώσεως, διατηρώντας διηρημένα ἐκεῖνα ποὺ ὠνόμαζε ἐνωμένα. Ὁ Σεβήρος ἀντίθετα, μιλώντας περὶ μιᾶς (ψιλῆς) ἐνώσεως, κατωχύρωνε τὴν δική του ἀντίληψι περὶ συγχύσεως τῶν φύσεων ... Ὁ μὲν Νεστόριος ἐπρέσβευε ἓνα ἀγεφύρωτο χωρισμὸ ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ συνέπεια μετὰξὺ Θεοῦ καὶ κόσμου, ὁ δὲ Σεβήρος, ὅπως ὅλοι οἱ μονοφυσῖται, ἓνα πανθεῖσμὸ ποὺ συνέχεε τὸν Θεὸ μὲ τὸν κόσμον καὶ τὸ πρόσωπο μὲ τὴν οὐσία»⁵⁷. Καὶ τέλος: «Ὅλες αὐτὲς οἱ ἀντιφατικὲς ἀντιλήψεις περὶ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν θεωρία τοῦ Σεβήρου περὶ ἐλλείψεως ἀνθρωπίνης θελήσεως καὶ ἐνεργείας ἐν Αὐτῷ, συνιστοῦν ἄρνησι τῆς Ἑνσαρκώσεως καὶ τῆς σωτηριώδους Οἰκονομίας καὶ τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου»⁵⁸.

55. Πρβλ. ἀγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: «ὁ πανοῦργος σοφιστής» (Ἐγχειρίδια θεολογικά καὶ πολεμικά, PG 91, 41A).

56. Sfantul Maxim Marturisitorul, *Scrieri si epistole hristologice si duhovnicesti*, in PSB 81, traducere de Prof. Dumitru Staniloae, EIBMBOR, Bucuresti 1990 (Ἀγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Χριστολογικά καὶ πνευματικά συγγράμματα καὶ ἐπιστολές, μετάφρ. Πρωτοπρ. καθηγ. Δημητρίου Στανιλοάε, EIBMBOR, Βουκουρέστι 1990), σελ. 88, ὑπόσημ. 163. Ἡ ἀπόδοσις τῶν ρουμανικῶν κειμένων στὴν ἐλληνικὴ ἔγινε ἀπὸ ἐμᾶς, ἀλλὰ νομίζουμε ὅτι ἐπαρκῶς ἐκφράζει τὸ πρωτότυπο.

57. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 198, ὑπόσημ. 411b.

58. Staniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Studii de teologie dogmatica*, Craiova, 1991 (Πρωτοπρ. καθηγ. Δημητρίου Στανιλοάε, Μελέτες δογματικῆς θεολογίας, Κραϊόβα, 1991), σελ. 97.

Ὁλοκληρώνουμε τὴν ἀναφορὰ στὸν πρώϊμο ἐνθουσιασμὸ τῶν πρώτων Διασκέψεων μὲ τὴν καταλυτικὴ δήλωσι τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀνδρ. Παπαβασιλείου, μέλους τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου στὸν Διάλογο ἀπὸ τὸ 1964: «Ἐχοντας ὑπόψη ὅλα “τὰ δεδομένα”, οἱ δύο αὐτὲς Δηλώσεις [1989 καὶ 1990] δὲν πρόκειται νὰ τύχουν τῆς καθολικῆς ἀναγνώρισεως καὶ ἀποδοχῆς. Τὸ μόνο βέβαιο, στὴν περίπτωσι αὐτῇ, εἶναι τὸ μερίδιο τῆς εὐθύνης, ποὺ θὰ ὑπέχουμε ὅσοι λάβαμε μέρος στὴ σύνταξή τους καὶ ἐπιβεβαιώσαμε τὴν “ὀρθοδοξία” τους μὲ τὶς ὑπογραφές μας»⁵⁹. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ πρώϊμος ἐνθουσιασμὸς τῶν πρώτων ἀνεπισήμων Διασκέψεων κληροδότησε σὲ πολλοὺς θεολόγους τὴν ἐσφαλμένη ἄποψι ὅτι ἡ διαφορὰ μας μὲ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους βρίσκεται μόνο στὴν ἀπόσχίσι τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὄχι στὴν χριστολογικὴ τους ἐτεροδοξία.

Ὅσον ἀφορᾷ, τέλος, τὴν ἀπάντησι τοῦ π. Ρωμανίδη μὲ τίτλο «Συνομωσία;» (Ἀθῆναι 1999)⁶⁰ σὲ ἄρθρο μας⁶¹, δὲν τὴν σχολιάζουμε, διότι δὲν ἦταν θεολογικοῦ περιεχομένου.

ε) Τὸ κριτήριον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ κ. Μαρτζέλος ἐπεχείρησε νὰ θεμελιώσῃ τὴν “ἰδεολογικὴ” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης παραδοχῆς, ὅτι «ὁ Δαμασκηνὸς ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους χαρακτηρίζει καὶ ἄλλες δύο ομάδες αἱρετικῶν, τοὺς Ἰκέτες καὶ τοὺς Αὐτοπροσκόπτες ὡς “ὀρθόδοξους”»⁶². Προφανῶς ὅμως ἀστόχησε. Ὅπως ἔχουμε γράψῃ καὶ στὸ βιβλίο μας⁶³, οἱ Ἰκέται καὶ οἱ Αὐτοπροσκόπται δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἐτερόδοξοι ἀλλὰ σχισματικοί (δὲν ἀναφέρεται δογματικὸς λόγος γιὰ τὴν ἀπόσχίσι τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν): κατατάσσονται μετὰξὺ τῶν αἱρε-

59. Ἀνδρ. Ν. Παπαβασιλείου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 279. Γιὰ τὴν κριτικὴν ποὺ ἤσκησε ὁ καθηγητὴς κ. Ἀνδρέας Παπαβασιλείου στὸν κ. Μαρτζέλο βλ. ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 278-279 καὶ 296-297.

60. Γεωργ. Μαρτζέλου, Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 256.

61. Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δὲν ἦσαν καὶ δὲν εἶναι Ὁρθόδοξοι (Ἀπάντησις εἰς μελέτην τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδου ὑποστηρίζοντος τὴν ἀντίθετον ἄποψιν), περιοδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ τεύχ. 2/1999.

62. Ἡ «Ὁρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 257.

63. Ἡ “ἰδεολογικὴ” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 63-68.

τικῶν μὲ τὴν ἔννοια τοῦ *σχισματοαιρετικοῦ*, ὅπως τὴν προσδιορίζει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης σὲ τέτοιες περιπτώσεις⁶⁴. καὶ γι' αὐτὸ ὁ ἀκριβολόγος ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀναφέρει γι' αὐτοὺς ὅτι εἶναι *“κατὰ πάντα”* Ὁρθόδοξοι. Ἀντίθετα, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ὁποῖοι ἔχουν καταδικασθῇ ἀπὸ Οἰκουμενικὲς Συνόδους γιὰ συγκεκριμένη ἑτεροδοξία (σύνθετη φύσι, μονοενεργητισμὸς), χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἰωάννη μὲ τὴν ἔκφρασι: *«τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες»*. Οἱ μὲν εἶναι *“καθ’ ὅλα”* Ὁρθόδοξοι, οἱ δὲ *“καθ’ ὅλα τὰ ἄλλα”* Ὁρθόδοξοι. Εἶναι σαφὲς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς προσάπτει στοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους κάποια ἑτεροδοξία, ἐκτὸς τῆς ὁποίας *καθ’ ὅλα τὰ ἄλλα* εἶναι ὀρθόδοξοι.

Ἄλλη ἐσφαλμένη παραδοχή, ἐπάνω στὴν ὁποία ὁ κ. Μαρτζέλος ἐπεχείρησε νὰ στηρίξη τὴν *“ἰδεολογική”* ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἦταν ὅτι ἡ οἰκουμενικὴ ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας συνιστᾷ τὸ κριτήριο γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ κάποιων ὡς αἵρετικῶν, ὁπότε τὸ θέμα τῆς περὶ τὸ δόγμα ὀρθοδοξίας ἢ ἑτεροδοξίας εἶναι γιὰ τοὺς Πατέρας ἀδιάφορο⁶⁵. Ὑπεστηρίξαμε ἐπ’ αὐτοῦ στὸ βιβλίον μας ὅτι, ὅταν πρόκειται γιὰ δογματικὸ πρόβλημα οἱ οἰκουμενικὲς ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τις ὁποῖες κατατάσσονται κάποιοι μεταξὺ τῶν αἵρετικῶν, ἐναρμονίζονται ἀπαραιτήτως μὲ τὸ δογματικὸ κριτήριο. Ἡ οἰκουμενικὴ ἀπόφασις εἶναι τὸ ὀριστικὸ (τὸ ἐκκλησιαστικὸ) κριτήριο. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἀπόφασις προϋποθέτει τὴν Ὁρθόδοξο Πίστι, χάρις στὴν ὁποία ἀποκτᾷ ἀπαρασάλευτη ἰσχὺ. Σὲ περιπτώσεις πού *“οἰκουμενικὲς”* (δηθὲν οἰκουμενικὲς) ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας δὲν προϋπέθεταν ἢ δὲν ἐναρμονίζονταν μὲ τὸ Ὁρθόδοξο δόγμα, ὅπως π.χ. στὴν Ληστρικὴ Σύνοδο, αὐτὲς ἀκυρώθηκαν ἀπὸ πραγματικὰ οἰκουμενικὲς καὶ σύμφωνες μὲ τὸ Ὁρθόδοξο δόγμα ἀποφάσεις, ὅπως τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Στὸ βιβλίον μας εἶχαμε παραθέσει μαρτυρίες τῆς Πενθέκτης Συνόδου, τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καὶ τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, περὶ τοῦ ὅτι ἀλληλοπεριχωροῦνται καὶ ἀλληλοεξαρτῶνται ἡ Ὁρθόδοξος Πίστις, αἱ Σύνοδοι πού τὴν ἐκράτουν καὶ οἱ συνοδικὲς καταδικῆς αἵρετικῶν πού τὴν ἀμφισβήτησαν⁶⁶.

64. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 63-64.

65. Γεωργίου Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις...*, ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 599.

66. Ἡ *“ἰδεολογική”* ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., σελ. 67-68.

Κατελήξαμε λοιπὸν στὸ πολὺ σαφὲς συμπέρασμα ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι καταδικάσθηκαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία *«ὄχι γιατί ἀπλῶς ἀρνήθηκαν τὴν οἰκουμενικὴ ἀπόφασι τῆς Ἐκκλησίας ἄνευ τοῦ δογματικοῦ της περιεχομένου, ἀλλὰ γιατί τὴν ἀπέρριψαν λόγῳ τοῦ δογματικοῦ της Ὁρου πού ἀπεκάλυπτε, στηλίτευε καὶ κατεδίκασε τὴν δογματικὴν τους ἀνορθοδοξία»*⁶⁷. Ἐν τούτοις ὁ κ. Μαρτζέλος διατύπωσε τὴν ἔνστασι ὅτι, ἂν ἴσχυε ἀπόλυτα ἡ ἄποψίς μας ὅτι *«τὸ “ἐκκλησιολογικὸ” κριτήριο ἀποκτᾷ ἰσχὺν χάρις στὸ Ὁρθόδοξο δόγμα, τὸ ὁποῖο προϋποθέτει, τότε θὰ ἔπρεπε οἱ ἅγιοι Γρηγόριος Νύσσης καὶ Αὐγουστίνος, πού διετύπωσαν, ὡς γνωστόν, κάποιες ἐσφαλμένες δογματικὲς διδασκαλίες, νὰ μὴ θεωροῦνται ἅγιοι καὶ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας»*⁶⁸ καὶ ὅτι *«τὸ κριτήριο τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς αἵρέσεως, γιὰ τοὺς Πατέρες, ... δὲν εἶναι ἀπλῶς ἰδεολογικὸ ἀλλὰ ἐκκλησιολογικὸ»*⁶⁹.

Πρέπει νὰ παρατηρήσουμε κατ’ ἀρχὴν ὅτι ἡ περίπτωσις τῶν ἀνωτέρω ἁγίων Πατέρων δὲν προσφέρεται πρὸς ὑποστήριξι τῆς *“ἰδεολογικῆς”* ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Τὰ δογματικὰ σφάλματα τῶν Πατέρων αὐτῶν δὲν συνέστησαν ποτὲ γι’ αὐτοὺς *“ἰδεολογική”* ἑτεροδοξία, ὥστε νὰ διστάσῃ ἡ Ἐκκλησία νὰ τοὺς ἀναγνωρίσῃ τὴν Ὁρθοδοξία της. Ἡ Ἐκκλησία, παρότι ἔχει καταδικάσει τὸν ὠριγενισμό καὶ τὸ Filioque, δὲν τοὺς κατελόγισε *“ἰδεολογική”* ἑτεροδοξία. Δὲν κατεδίκασε στὰ πρόσωπά τους αὐτὲς τις αἵρέσεις. Συνεζήτησε τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποῖους διετύπωσαν τις ἐσφαλμένες αὐτὲς διδασκαλίες (ἅγιος Βαρσανούφιος, ἅγιος Μεθόδιος, ἅγιος Φώτιος), ἀλλὰ καὶ μὲ διακηρύξεις της σὲ Οἰκουμενικὲς Συνόδους ἐβεβαίωσε τὴν Ὁρθοδοξία τους⁷⁰. Δὲν τοὺς ἀπέδωσε χαριστικῶς τὴν *“ἰδεολογική”* Ὁρθοδοξία λόγῳ τῆς *“ἐκκλησιολογικῆς”*, ἀλλὰ τὴν Ὁρθοδοξία μὲ τὴν καθολικὴ τῆς ἔννοια καὶ τὸν τίτλον τοῦ διδασκάλου Της. Ἀντιθέτως, στοὺς αἵρεσιάρχας Διόσκορο καὶ Σεβήρο ἡ Ἐκκλησία κατελόγισε χριστολογικὴ αἵρεσι, ὅταν

67. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 65.

68. Ἡ *«Ὁρθοδοξία»* τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἔνθ’ ἄνωτ., σελ. 258.

69. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 607.

70. Ἡ Ε’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος μὲ τὴν Ὁμολογία της: *«ἀκολουθοῦμεν ἐν ᾧ πᾶσι καὶ τοῖς ἁγίοις Πατράσι καὶ διδασκάλοις τῆς Ἐκκλησίας, Ἀθανασίῳ, Ἰλαρίῳ, Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, καὶ Γρηγορίῳ τῷ Νύσσης, Ἀμβροσίῳ, Αὐγουστίνῳ...»* (Μητρ. Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, Ἀθῆναι 1985, σελ. 232).

μέ Οἰκουμενικές Συνόδους κατεδίκασε στά πρόσωπά τους τήν χριστολογική διδασκαλία τῆς συνθέτου φύσεως καί τοῦ μονοενεργητισμοῦ ὡς ἑτεροδοξία.

Ἐπειτα, ὅσον ἀφορᾷ τὸ τελικὸ κριτήριΟ Ὁρθοδοξίας, τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἀπλῶς ὅπως τὰ θεωρεῖ ὁ κ. Μαρτζέλος γράφων: «Ἡ κοινωνία μέ τήν Ἐκκλησία εἶναι πού δίνει στήν ιδεολογική ὀρθοδοξία τήν πληρότητα καί τὸ ἀγιοπνευματικὸ περιεχόμενο τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ὁρθοδοξίας»⁷¹. Ἡ κοινωνία μέ τήν Ἐκκλησία εἶναι βεβαίως τὸ ἐκκλησιαστικὸ κριτήριΟ Ὁρθοδοξίας. Ἀλλὰ αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὰ πρόσωπα πού κοινωνοῦν μέ τήν Ἐκκλησία δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ἑτερόδοξοι (καταδικασμένοι δηλαδή ἀπὸ τήν Ἐκκλησία γιὰ ἑτεροδοξία). Γι' αὐτὸ γράψαμε ὅτι «τὸ “ἐκκλησιολογικὸ” κριτήριΟ ἀποκτᾷ ἰσχὺν χάρις στὸ Ὁρθόδοξο δόγμα, τὸ ὁποῖο προϋποθέτει». «Κοινωνία μέ τήν Ἐκκλησία» χωρὶς Ὁρθόδοξο δόγμα, δὲν νοεῖται. Ὅταν κάποτε συνέβη τέτοια “κοινωνία μέ τήν Ἐκκλησία”, φανέρωνε εἴτε παρανομία εἴτε προσωρινή οἰκονομία. Τὸ πρῶτο συνάγεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ληστική. Ἡ “ἐκκλησιαστική” του ἀποκατάστασις, ἐπεὶ δὲν προϋπέθετε τήν χριστολογική του Ὁρθοδοξία, ἦταν μία παρανομία. Τὸ δεύτερο συνάγεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατεδίκασε μετὰ θάνατον τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας καί τὸν Διόδωρο Ταρσοῦ μαζί μέ τίς διδασκαλίες τους, ἂν καί εἶχαν ἀποθάνει ἐν κοινωνίᾳ μαζί της. Εἰδικὰ μέ τὸν Θεόδωρο, ἦταν μία οἰκονομία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἡ ὁποία ἔληξε μέ τήν ἀπόφασί τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐπομένως, τόσο στήν περίπτωσι τῶν ἁγίων Γρηγορίου καί Αὐγουστίνου, ὅσο καί στήν περίπτωσι τῶν αἰρεσιαρχῶν Εὐτυχοῦς, Διοδώρου Ταρσοῦ καί Θεοδώρου Μοψουεστίας, ἡ Ὁρθοδοξία ἢ ἡ αἵρεσις προσδιορίζονται ἀπὸ ἓνα ἐνιαῖο (ταυτόχρονα “ἐκκλησιολογικὸ” καί “ιδεολογικὸ”) κριτήριΟ: τήν Ὁρθοδοξία τοῦ δόγματος πού προσδιορίζεται μέ τίς οἰκουμενικὲς ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας.

Συνεπῶς, ὅταν ἡ Ἐκκλησία ἀποφάσιζε γιὰ δογματικὸ ζήτημα, ἀπέδιδε τήν Ὁρθοδοξία ἐνιαία, χωρὶς τίς σύγχρονες σοφιστικὲς διακρίσεις σέ “ιδεολογική” καί “ἐκκλησιολογική” ὀρθοδοξία, σέ ὅσους ἀνεγνώριζε Ὁρθόδοξο δόγμα καί κατεδίκασε ὡς ἑτεροδόξους καί θεωροῦσε

71. Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσις..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 606.

αἰρετικούς τοὺς ἀρνητὰς τοῦ Ὁρθοδόξου δόγματος⁷². Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀντιχαλκηδονίους αἰρεσιάρχες Διόσκορο καί Σεβήρο, στά πρόσωπα τῶν ὁποίων κρίθηκε ἓνα ἀπὸ τὰ σοβαρότερα δογματικὰ ζητήματα, ἡ Ἐκκλησία δὲν τοὺς ἐστέρησε μόνο τήν “ἐκκλησιολογική” Ὁρθοδοξία, ἀναγνωρίζουσα δὴθεν τήν “ιδεολογική” τους ὀρθοδοξία, ἀλλὰ τοὺς κατεδίκασε ὡς αἰρετικούς, ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἑτερόδοξοι. Καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς τόσο μέ τήν Κατὰ Ἰακωβιτῶν πραγματεία του, μέ τίς ἀντιμονοφυσιτικὲς ἀναφορές του στήν Ἐκδοσι ἀκριβῆ καί τὰ λοιπὰ ἔργα του, ὅσο καί μέ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Περὶ Αἱρέσεων ἔργο (ὅπως θὰ ἰδοῦμε), τοὺς καταλογίζει χριστολογική ἑτεροδοξία. Αὐτὴ ἦταν ἡ φράσις καί τὸ νόημα τοῦ βιβλίου μας. Γι' αὐτὸ θεωροῦμε ἀδίκη τήν μομφή τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι ὑποτιμοῦμε ἢ ἐξαίρουμε τήν μία διάστασι τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς βάρος τῆς ἄλλης, καί ὅτι τίς ταυτίζουμε «ἐπικίνδυνα»⁷³. Τίς ταυτίζουμε τόσο ἀρμονικά, ὅσο καί ἡ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, καί σέ αὐτὴ τήν ἀρμονική ταύτισι δὲν βλέπουμε τίποτε τὸ ἐπικίνδυνο. Ἴσως τὸ μόνο ἐπικίνδυνο εἶναι νὰ μὴ εὐδοδοῦται ἢ “ἐπιστημονική” (διὰ διδακτορικῶν διατριβῶν) τεκμηρίωσις τῆς Ὁρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου, τοῦ Σεβήρου καί ὅσων ἀκολουθοῦν τήν χριστολογική τους ἑτεροδοξία!

Καί μία τελευταία ἐπισήμανσις. Ὁ κ. Μαρτζέλος γράφει: «Τὸ θέμα τῆς ιδεολογικῆς ὀρθοδοξίας ἢ αἵρεσης τοῦ Διοσκόρου καί τῶν ὁπαδῶν του δὲν εἶναι θέμα πού ἐνδιαφέρει τήν Ἐκκλησία, ἀλλὰ μόνο τήν ἐπιστήμη. Γιὰ τήν Ἐκκλησία τὸ θέμα εἶναι ἤδη λυμένο: ὁ Διόσκορος καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι... εἶναι αἰρετικοί, γιὰτὶ ἀρνήθηκαν τήν οἰκουμενική

72. Προφανῶς, ὅταν δὲν ὑπάρχουν δογματικὰ ζητήματα, ἡ Ἐκκλησία χαρακτηρίζει («λέγομεν», στ' τῆς Β') ὡς αἰρετικούς καί κάποιους πού εἶναι σχισματικοί ἢ παρασυναγωγοί, ἀλλὰ δὲν τοὺς καταλογίζει ἑτεροδοξία μέχρι τουλάχιστον ἐκείνου τοῦ χρονικοῦ σημείου, ὅποτε τὸ σχίσμα παρατενόμενο «εἰς αἵρεσιν μεταγίνεται» (βλ. Ἡ “ιδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 63-64). Συναφῶς πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι οἱ σχισματικοί χωρίζονται μόνοι τους ἀπὸ τήν Ἐκκλησία, ἐνῶ τοὺς ἑτεροδόξους αἰρετικούς ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία τοὺς ἀποκόπτει καταδικάζοντας συνδικῶς τίς συγκεκριμένους ἑτεροδοξίες τους. Αὐτὴ ἡ σημαντικὴ διαφορὰ πρέπει νὰ μὴ λησμονῆται, ὅταν συγκρίνονται οἱ Ἰκέται καί οἱ Αὐτοπροσκόπται μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους.

73. Γεωργ. Μαρτζέλου, Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 258: «ὑποτιμᾷ τήν ἐκκλησιολογική διάστασι τῆς Ὁρθοδοξίας ... ταυτίζει ἐπικίνδυνα τήν ἐκκλησιαστική μέ τήν ιδεολογική ὀρθοδοξία. Ἄν ἴσχυε ἀπόλυτα ἡ ἀποψή του.».

ἀπόφαση τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο»⁷⁴. Ὅμως, ἂν τὸ θέμα τῆς ἰδεολογικῆς ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δὲν ἐνδιαφέρει τὴν Ἐκκλησίαν ἀλλὰ μόνο τὴν ἐπιστήμη, τότε γιατί ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς τῆς «ἐπιστημονικῆς διαπιστώσεως» ὁ κ. Μαρτζέλος προτείνει στὴν Ἐκκλησία: «νὰ μὴ ζητοῦμε ἀπ' αὐτοὺς [τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους], προκειμένου νὰ ἐπανέλθουν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τίποτε περισσότερο...»⁷⁵; Πρόκειται γιὰ ἐξόφθαλμη ἀντίφασι. Ὅσο γιὰ τὸ δογματικό, πέραν τῆς ἀντιφάσεως, σφάλμα αὐτῆς τῆς προτάσεως, ἡδη ἔχουμε γράψει στὸ βιβλίο μας⁷⁶ καὶ στίς ἐπιστολές μας, πού στὸ παρὸν ἄρθρο δημοσιεύουμε.

στ) Ὁ θεολογικὸς μας «ἐρασιτεχνισμός».

Ὁ κ. Μαρτζέλος προτιμᾷ νὰ παρουσιάσῃ τὴν βασικὴ καὶ κυρία θεολογικὴ μας θέσι, ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δὲν εἶναι Ὁρθόδοξοι κατὰ τὸ δόγμα, ὡς ἀποτέλεσμα θεολογικοῦ ἐρασιτεχνισμοῦ. Ἐν τούτοις ἔγκριτοι θεολόγοι καὶ ἀκαδημαϊκοὶ δάσκαλοι βεβαιώνουν τὴν θέσι μας. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι στὸ βιβλίο μας εἶχαμε παραπέμψει⁷⁷ μεταξὺ ἄλλων θεολόγων σὲ ἄρθρα τῶν συναδέλφων του καθηγητῶν στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Α.Π.Θ. π. Θεοδώρου Ζήση⁷⁸ καὶ κ. Δημητρίου Τσελεγγίδη⁷⁹, τῶν ὁμοτίμων καθηγητῶν στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν κ. Νίκ. Μητσόπουλου⁸⁰ καὶ κ. Ἰω. Κορναράκη⁸¹, στὸ βιβλίο τοῦ μετασχόντος ἀπ'

74. Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεση...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 607.

75. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 609.

76. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ "ἰδεολογικὴ" ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, σελ. 69-73.

77. *Ἡ "ἰδεολογικὴ" ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων*, σελ. 15, 18 καὶ 26, ὑποσημ. 1, 7 καὶ 9.

78. *Ἡ "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν*, ἐκδόσεις Βρυέννιος, Θεσ/νίκη 1994.

79. *Ἐπιστημονικὴ κριτικὴ μᾶς διδακτορικῆς διατριβῆς*, περιοδ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ, τεύχ. 792 (2002) σελ. 308-316.

80. *Δογματικαὶ προϋποθέσεις τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων μετὰ τῆς Ὁρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1993· βλ. καὶ ἐν ἐφημ. Ὁρθ. Τύπος, φ. 1061, 4-2-1994. Βλ. τοῦ ἰδίου καὶ ἄλλα ἀξιόλογα σχετικὰ ἄρθρα.

81. *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρετικοὶ καὶ συγχρόνως ὀρθόδοξοι*, ἐφημ. Ὁρθ. Τύπος, 8-11-2002.

ἀρχῆς στὸν Διάλογο καθηγητοῦ κ. Ἀνδρ. Παπαβασιλείου⁸², στὰ ἄρθρα τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Παν. Τρεμπέλα⁸³ καὶ τὰ νεώτερα τῶν θεολόγων τῆς Ἀδελφότητος «Ὁ Σωτήρ»⁸⁴, ἐν οἷς τοῦ κ. Σταύρου Μποζοβίτη⁸⁵, στὸ ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ κ. J.-Cl. Larchet⁸⁶ καὶ βεβαίως στὰ κείμενα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους⁸⁷. Σὲ ὅλα αὐτὰ ἡδη προστέθηκε τὸ ἄρθρο τοῦ ὁμοτίμου καθηγητοῦ κ. Παναγιώτη Μπούμη⁸⁸. Τὸ ἐξαιρετο ἄρθρο τοῦ κ. Larchet μετέφρασε στὰ σερβικὰ καὶ προλόγισε μὲ ἐνθουσιασμό ὁ διατελέσας καθηγητὴς στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Βελιγραδίου, Σεβ. Ἐπίσκοπος πρ. Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης κ. Ἀθανάσιος Γιέβτιτς⁸⁹. Αὐτοὶ δὲν εἶναι ἐρασιτέχναι θεολόγοι, οὔτε βέβαια ὁ ἀειμνηστος π. Ἰωάννης Μέγεντορφ, ἀπὸ ἔργο τοῦ ὁποίου θὰ παραθέσουμε ἀπόσπασμα, στὸ ὁποῖο φαίνεται ὅτι κατὰ τὸν ἱερό Δαμασκηνό ἡ ἀντίθεσις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στὴν Χαλκηδόνα σημαίνει μονοφυσιτισμό: «Ὁ Ἰωάννης (Δαμασκηνός) ἀφιέρωσε ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ θεολογικοῦ του ἔργου στὴν πολεμικὴ ἐναντίον τῶν σεβηριανῶν μονοφυσιτῶν. Ἄν καὶ ἀναγνωρίζῃ ὅτι εἶναι «ὀρθόδοξοι» καθ' ὅλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀντίθεσιν τοὺς στὴν Χαλκηδόνα, δὲν ἀναγνωρίζει καμμία διαφορὰ μετὰ τοῦ μονοφυσιτισμοῦ τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ τῆς Χριστολογίας τοῦ Διοσκορου καὶ τοῦ Σεβήρου. Τὸ γεγονός, ὅτι οἱ τελευταῖοι ἀπορρίπτουν τὴν Χαλκηδόνα, συνιστᾷ προφανῶς γι' αὐτὸν ἰκανὴ ἀπόδειξις τῆς συμπαρα-

82. Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος μετὰ τῶν Ὁρθόδοξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων, Λευκωσία 2000.

83. *Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, περιοδ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, τεύχη 17-18/1965 καὶ 5/1966.

84. Ὁρθόδοξος πίστις καὶ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ Μονοφυσῖται, Ἀθῆναι 1995.

85. *Τὰ αἰώνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι*, ἐκδ. «Ο ΣΩΤΗΡ», 1999.

86. Τὸ χριστολογικὸ πρόβλημα. Περὶ τῆς μελετωμένης ἐνώσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Μή-Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν: ἐκκρεμοῦντα θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιολογικὰ προβλήματα, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τεύχ. 75/1 (2004).

87. Παρατηρήσεις περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθόδοξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, Ἁγίου Ὁρος 1996.

88. Περὶ Ἀντιχαλκηδονίων, Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ καὶ νεωτέρων Διατριβῶν, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ 77/2006, σελ. 265-277.

89. Dr. Žan-Klod Larše, *Hristološko Pitanje...*, ἐκδ. Bidoslov, Vaskrs 2001.

τάξεώς τους στὸν εὐτυχανισμό»⁹⁰! Σημαντικὴ ἡ παρατήρησις τοῦ π. Ἰωάννου Μέγεντορφ, κατὰ τὴν ὁποία ἡ ἀντίθεσις στὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνης σημαίνει μονοφυσιτικὴ Χριστολογία!

ζ) Τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ *Περὶ Αἱρέσεων* ἔργο.

Μετὰ ἀπὸ τὸν σχολιασμό τῶν προηγουμένων θεμάτων ἐρχόμαστε στὸ ἐπίμαχο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ *Περὶ Αἱρέσεων* ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, ποὺ ἐπιγράφεται «Αἰγύπτιοι, οἱ καὶ Σχηματικοί, [καί] Μονοφυσῖται...»⁹¹. Τὸ προφανῶς ἀντισεβηριανό-ἀντιμονοφυσιτικὸ αὐτὸ ἀπόσπασμα παρερμηνεύεται ἀπὸ τὸν κ. Μαρτζέλο. Σύμφωνα μὲ τὴν παρερμηνεία αὐτή, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐμφανίζει τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους ὡς ἀποσχισθέντας ἀπλῶς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν λόγῳ τοῦ Ὁροῦ τῆς Χαλκηδόνης, ὅχι ὅμως καὶ ἑτεροδόξους. Τοὺς παρουσιάζει αἰρετικούς μὲν καὶ καταδικασμένους γιὰ τὴν ἀπόσχισί τους, “ὀρθοδόξους” ὅμως κατὰ τὴν χριστολογικὴν τους διδασκαλίαν. Ἡ “ὀρθοδοξία” τοὺς βέβαια, λέγει ὁ κ. Μαρτζέλος, δὲν εἶναι ἡ καθολικὴ Ὀρθοδοξία ποὺ ἀπολαμβάνουν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μία συμφωνία τῆς χριστολογικῆς τους διδασκαλίας μὲ τὴν χριστολογικὴ Πίστι τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὴ τὴν συμφωνία ποὺ δῆθεν ἐννοεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὅταν γράφει: «τὰ δὲ ἄλλα πάντα (πλὴν τῆς ἀποσχίσεως των) ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς παρερμηνείας αὐτῆς ὁ κ. Μαρτζέλος συμπληρώνει: «Ἡ ὑπογράμμιση τῆς “ὀρθοδοξίας” τοὺς δὲν γίνεται σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ τὸ περιεχόμενον τῆς Χριστολογίας τους, ἀλλὰ σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ τὴν ἀπόσχισή τους ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, λόγῳ τῆς ἀρνήσεώς τους νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴν Σύνοδο. Καὶ ἡ ἀρνήσή τους αὐτὴ δὲν προϋποθέτει κατ’ ἀνάγκην αἰρετικὴ Χριστολογία, γιατί ὀφείλεται, ὅπως εἶναι γνωστό, στὴν ἀπὸ μέρους τοὺς ἐσφαλμένη θεώρηση καὶ ἐρμηνεία τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, λόγῳ τῶν δυοφυσιτικῶν διατυπώσεων της, ὡς νεστοριανικῆς»⁹².

90. *Le Christ dans la théologie byzantine*, Paris, 1969, σελ. 209-210. Τὸ ἀπόσπασμα παραθέτει καὶ ἐρμηνεύει ὁ J.-Cl. Larchet στὸ ὡς ἄνω ἄρθρο του (περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τεύχ. 75/2004). Γιὰ τὴν ἐννοία, ὑπὸ τὴν ὁποία συμπαράτασσονται στὸν εὐτυχανισμό, βλ. στὸ βιβλίο μας *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι*, σελ. 51-57 καὶ 79-94.

91. Ἐκτενὴ ἐπὶ τοῦ ἀποσπάσματος ἀναφορὰ μας βλ. Ἀρχιμ. Γεωργίου, *Ἡ “ἰδεολογική” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων*, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 22-34.

92. Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...», ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 241.*

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἐπιχείρημα πρέπει νὰ διευκρινήσουμε ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶδαν καὶ ἐρμήνευσαν βεβαίως ἐσφαλμένως τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴν Σύνοδο ὡς νεστοριανικὴν, ὅμως ὁ λόγος τῆς ἐσφαλμένης θεωρήσεως καὶ ἐρμηνείας τῆς ἦταν ἡ μονοφυσιτικὴ τους Χριστολογία⁹³. Σὲ αὐτὸ τὸ βασικὸ σημεῖο διαφωνοῦμε μὲ τὴν ἄποψιν τοῦ κ. Μαρτζέλου, κατὰ τὴν ὁποία δὲν ὑπῆρχε κατ’ ἀνάγκην αἰρετικὴ Χριστολογία πίσω ἀπὸ τὴν ἄρνησιν τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ καχυποψία ὅμως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων γιὰ τὶς χριστολογικὰς διατυπώσεις τῆς Συνόδου καὶ στὴν συνέχεια ἡ ἀπόρριψις τῶν διατυπώσεων αὐτῶν ὡς νεστοριανικῶν ὀφείλονται στὸ μονοφυσιτικὸν τοὺς φρόνημα (τὴν σύνθετον φύσιν καὶ τὸν μονοενεργητισμό). Σὲ αὐτὸ δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία. Τὸ μαρτυρεῖ σαφέστατα ἡ ὁμολογία τοῦ Σεβήρου: «μῖαν ὡς ἐνὸς αὐτοῦ τὴν τε φύσιν καὶ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν ἐνέργειαν σύνθετον ... κηρύττομεν, ἀναθεματίζοντες καὶ πάντας τοὺς ἐπ’ αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐνωσιν δυάδα φύσεων καὶ ἐνεργειῶν δογματίζοντας»⁹⁴. Προϋποτίθεται τὸ φρόνημα («κηρύττομεν») καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἄρνησις τῶν διατυπώσεων τοῦ Ὁροῦ καὶ ἡ ἀπόρριψις τῆς Συνόδου («ἀναθεματίζοντες»)! Εὐστοχα αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὅταν γράφει: «οὐ γὰρ πατρικός, αἰρετικός δὲ μᾶλλον ὁ περὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας ἡ θελήσεως ἡ φύσεως λόγος, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐνὸς Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ»⁹⁵. Εἶναι πραγματικὰ ἐντυπωσιακὸς ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Μαξίμου. Συνδυάζει ἀπεριφράστως τὴν αἵρεσιν (ὡς ἀπεσχισμένη ὁμάδα) μὲ τὴν χριστολογικὴν ἑτεροδοξίαν ποὺ τὴν χαρακτηρίζει. Τὸν μεταγλωττίζουμε: «Ὁ μονοενεργητισμός, ὁ μονοθελητισμός καὶ ἡ μία σύνθετος φύσις εἶναι διδασκαλία τῶν αἰρετικῶν Σεβηριανῶν καὶ ὅχι τῶν ἁγίων Πατέρων μας». Ὁ μονοφυσιτισμός καὶ ὁ μονοενεργητισμός ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ χρι-

93. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι ἡ συμπεριφορὰ τῶν πρωτεργατῶν τοῦ πρώιμου ἀντιχαλκηδονίου κινήματος, τοῦ μοναχοῦ Θεοδοσίου καὶ τῶν ἀρχιμανδριτῶν Καρῶσου, Δωροθέου καὶ Βαρσουμά ὀφείλετο στὸ εὐτυχανικὸν τοὺς φρόνημα (βλ. «Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι», σελ. 102-104). Καὶ ὁ Διόσκορος ἐθεώρησε ἐσφαλμένως νεστοριανὴν τὴν ἐνδημοῦσα Σύνοδος τοῦ 448 καὶ ἀρνήθηκε τὸν Ὁρο τῆς Χαλκηδόνης, ἐπειδὴ ἠρνεῖτο τὶς Διαλλαγὰς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου (στὸ ἴδιον βιβλίο, σελ. 32-35 καὶ 44-46).

94. *Doctrina Patrum*, 310.

95. Ἀγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Ἐγχειρίδια θεολογικὰ καὶ πολεμικά*, PG 91, 132B.

στολογικῷ δόγματι τῶν Σεβηριανῶν. Ἡ ΣΤ' Οἰκουμένη Σύνοδος τὸ ἐπιφραγίζει μὲ τὸν Ὅρο της: Ὁ μονοθελητισμὸς καὶ ὁ μονοενεργητισμὸς εἶναι δαιμονικὴ αἵρετικὴ διδασκαλία ποὺ συνάδει μὲ τὴν φρενοβλαβὴ κακοδοξία τοῦ Σεβήρου!

Πιστὸς στὴν συνοδικὴ καὶ πατερικὴ Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, καταλογίζει στοὺς ἀντιχαλκηδόνιους αἵρεσιάρχες Διόσκορο καὶ Σεβήρο μονοφυσιτικὸ χριστολογικὸ φρόνημα μὲ τὸ σύνολο τῶν ἀντισεβηριανῶν ἀναφορῶν του, τόσο στὴν Ἐκδοσι ἀκριβῆ, τὴν Κατὰ Ἰακωβιτῶν πραγματεία, ὅπως εἶδαμε, καὶ ἐν προκειμένῳ μὲ τὸ ὑπὸ πραγμάτευσιν ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ *Περὶ Αἱρέσεων* ἔργο του. Μόνο παρερμηνεῖα ὧν αὐτῶν τῶν ἀναφορῶν, ὅπως αὐτὴ ποὺ κάνει ὁ κ. Μαρτζέλος, εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀποκόψῃ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸ ἀπὸ τὴν φυσικὴ του θέσι στὴν ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς Παραδόσεως τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐφ' ὅσον δηλαδὴ πίσω ἀπὸ τὴν ἄρνησι τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος ὑπάρχει ἀναμφιλέκτως τὸ μονοφυσιτικὸ φρόνημα, ἡ παρατήρησις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ: «τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὴν χριστολογικὴν τους ἑτεροδοξία, πρὸς αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι «τὰ ἄλλα πάντα», πρὸς αὐτὸ ποὺ ὠδήγησε στὴν ἀπόσχισί τους. Ἡ αὐτονόητη ἀρχή, ὅτι «αὐτοὶ ποὺ εἶναι αἵρετικοὶ σὲ ἓνα σημεῖο τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι αἵρετικοὶ σὲ ὅλα»⁹⁶, ἐφαρμόζεται καὶ στὴν περίπτωσι τῶν Σεβηριανῶν. Ἀναμφίβολα ἡ ἔννοια τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι καθολικὴ καὶ δὲν εἶναι δυνατόν κάποιος ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας ἢ ἀπὸ ἐμᾶς νὰ χαρακτηρίσῃ τοὺς ἑτεροδόξους αἵρετικούς ὡς Ὁρθοδόξους. Εἶναι ὅμως δυνατόν, παρὰ τὴν ἀντίθετη γνώμη τοῦ κ. Μαρτζέλου⁹⁷, νὰ χαρακτηρίζωνται οἱ καθέκαστα αἵρετικοὶ «ὀρθόδοξοι» ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα» (ἐκτὸς ἀπὸ αὐτά, στὰ ὁποῖα εἶναι αἵρετικοί). Οἱ Νεστοριανοὶ π.χ. εἶναι αἵρετικοί, ἐπεὶ διαιροῦν τὸν Χριστὸ σὲ δύο ὑποστάσεις καὶ γι' αὐτὸ ἀρνοῦνται τὴν ἀπόφασιν τῆς Γ' Οἰκουμένης Συνόδου, σὲ ἄλλα ὅμως δόγματα συμφωνοῦν μαζί μας⁹⁸.

96. Γεωργ. Μαρτζέλου, *Ἡ «ὀρθόδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 241.

97. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 242.

98. Εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸ θέμα τὸ ὅτι κάποια αἵρετικὴ διδασκαλία προέρχεται ἀπὸ μία προγενέστερη ἢ ὅτι λυμαίνεται ὅλη τὴν δογματικὴ διδασκαλία. Αὐτὸ εἶναι θέ-

Ἔτσι πρέπει νὰ ἐννοηθῇ καὶ ἡ ἐπισήμανσις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ περὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων: ὅτι ἀρνήθηκαν τὸν Ὅρο τῆς Χαλκηδόνος ἐξ αἰτίας τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτικοῦ τῶν φρονήματος, «τὰ δὲ ἄλλα πάντα (πλὴν τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ) ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες».

Πρέπει ἐπομένως νὰ ἐπαναλάβουμε αὐτὸ ποὺ ἤδη ἔχουμε εἰπεῖ στὸ βιβλίον μας⁹⁹, ὅτι ὁ ὅρος «μονοφυσιταί» στὸ ἐπίμαχο ἀπόσπασμα δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα ὄνομα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἀλλὰ ἐκεῖνο ἀπὸ τὰ ὀνόματά τους, τὸ ὁποῖο ταυτοχρόνως ἐκφράζει καὶ τὴν χριστολογικὴν τους ἑτεροδοξία. Εἶναι χαρακτηριστικὰ σαφὴς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, καθὼς στὴν συνέχεια τοῦ ἀποσπάσματος κάνει τὴν δογματικὴν περιγραφὴν τους. Τί λέγει λοιπὸν τὸ κείμενον;

i) Οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ καὶ Σχηματικοί, [καί] μονοφυσιταί¹⁰⁰ εἶναι αὐτοὶ ποὺ «προφάσει» τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Καμμία αἵρετικὴ ὁμάδα δὲν ὀδηγεῖται στὸ σχίσμα χωρὶς κάποιο λόγο. Στὴν προκειμένη περίπτωσι ὁ λόγος, ἡ «πρόφασιν», γιὰ νὰ ἀρνηθοῦν οἱ Μονοφυσιταὶ τὸν Ὅρο καὶ τὴν Σύνοδο, ἦταν ἡ διατύπωσις τοῦ Ὁρου: «ἐν δύο φύσεσι», τὴν ὁποία ἐξέλαβαν ὡς νεστοριανή, ἐπεὶ διὲν διεπνέοντο ἀπὸ τὴν συγχυτικὴν τους Χριστολογία.

ii) «Αἰγυπτιακοὶ δὲ προσείρηνται διὰ τὸ πρῶτους Αἰγυπτίους κατάρξασθαι τούτου τοῦ σχήματος ἐπὶ Μαρκιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τῶν βασιλέων, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Πέραν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν περιγραφὴν τοῦ σχίσματος, μὲ τὴν καταληκτικὴν παρατήρησι:

μα θεολογικῶν προϋποθέσεων καὶ συνεπειῶν, καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ὁ μὲν ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἔγραψε: «ὅσιον λοιπόν... διὰ βραχέων εἰπεῖν, πόθεν ἤρξατο καὶ ἡ τὴν σύγχυσιν δογματίζουσα τῶν Μονοφυσιτῶν αἵρεσις, καὶ ἐκ ποίων αἱρέσεων καὶ δρακόντων ἀρχαίων τὸν ἰὸν ἐθήλασε», ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ἔγραψε ὅτι «ὁμοῦ τῆς τε θεολογίας καὶ τῆς οἰκονομίας ὁ Σεβήρου βασανιζόμενος καταγωνίζεται λόγος» (PG 91, 52A).

99. *Ἡ «ἰδεολογικὴ» ὀρθόδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 22-26.

100. Πάντως ἡ ἀποψις τοῦ κ. Μαρτζέλου, ὅτι ἡ ἔλλειψις τοῦ συνδέσμου «καί» (στὴν κριτικὴ ἔκδοσι τοῦ Kotter) συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς «ἰδεολογικῆς» ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἐπεὶ στὴν ἔκφρασι «οἱ καὶ Σχηματικοί, μονοφυσιταί» ἡ λέξις «Σχηματικοί» θὰ ἔχει θέσιν ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν καὶ θὰ διαβάσεται «Σχηματικοὶ μονοφυσιταί», δηλαδὴ ὅχι κατ' οὐσίαν μονοφυσιταί (ἀφοῦ στὸ χειρόγραφο μὲ τὴν μεγαλογράμματη γραφὴ δὲν ὑπῆρχε στιξίς), θὰ προκαλέσῃ τὴν εὐλογη κριτικὴν τῶν εἰδικῶν φιλολόγων.

«τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες» ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς προσδιορίζει ἀκριβέστερα τὴν δογματικὴ ταυτότητα τῆς σεβηριανῆς αἵρέσεως. Ἡ ἑτεροδοξία τῆς ὑπ' ὅσιν αἵρετικῆς ομάδος ἐγκτεται στὴν Χριστολογία. Ὅταν οἱ «Αἰγύπτιοι, οἱ καὶ Σχηματικοί» ἔκαναν ἀρχὴ τοῦ αἵρετικοῦ παρὰ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν σχήματος, καθ' ὅλα τὰ ἄλλα ἦσαν Ὀρθόδοξοι. Τὸ μόνο πὺν τοὺς διαφοροποιοῦσε ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησίαν ἦταν τὸ μονοφυσιτικὸν τους φρόνημα, τὸ ὁποῖο τοὺς ὠδήγησε στὸ σχίσμα.

Θὰ διερωτηθῇ κάποιος: Γιατί ὑποστηρίζουμε ὅτι ἡ ἔκφρασις: «τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες» ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὴν μονοφυσιτικὴ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καὶ ὄχι πρὸς τὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως φρονεῖ ὁ κ. Μαρτζέλος; Ἀπαντοῦμε: Πρῶτον, γιὰ τὸν λόγο πὺν ἤδη ἀναπτύξαμε, ὅτι ἡ ὁμολογία τοῦ Σεβήρου, καθὼς καὶ ἡ πατερικὴ καὶ ἡ συνοδικὴ Παράδοσις, φανερώουν ὡς αἰτία τῆς ἀποσχίσεως τὸν μονοφυσιτισμὸν καὶ τὸν μονοενεργητισμὸν τους. Δεύτερον, διότι, ἐὰν ἡ «ὀρθόδοξία» τους ἀντιδιαστέλλετο πρὸς τὴν ἀπόσχισί τους, θὰ περιμέναμε ἀπὸ τὸν ἀκριβολόγον ἅγιον Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸν νὰ γράψῃ καὶ γι' αὐτοὺς, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς Αὐτοπροσκόπτας: «πάντα μὲν ὀρθόδοξοι τυγχάνοντες»¹⁰¹, καὶ νὰ μὴ προχωρήσῃ στὴν συνέχεια σὲ δογματικὴς περιγραφὰς τῆς αἵρέσεώς τους. Καὶ τρίτον, διότι οἱ δογματικὴς γύρω ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἡγέτας των ἀναφορὰς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι ἀποδεικτικὴς μονοφυσιτικῆς Χριστολογίας.

iii) «Οὗτοι δὲ προσπαθεῖα τῇ πρὸς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διόσκορον, τὸν ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου καθαιρεθέντα ὡς τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον ἀντεπάθησαν τῇ συνόδῳ, μυρίας τέ γε ἐπ' αὐτοῖς μέμψεις κατ' αὐτῆς ἀνεπλάσαντο, ἃς προλαβόντως ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλῳ ἱκανῶς διελύσαμεν σκαιοὺς αὐτοὺς καὶ ματαιόφρονας ἀποδείξαντες». Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ παρακάμπτεται οὔτε νὰ παρερμηνεύεται! Ὁ Διόσκορος καθηρέθη ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος ὡς συνήγορος τῶν δογμάτων τοῦ Εὐτυχοῦς. Πρόκειται γιὰ συνήγορον ὑπὲρ χριστολογικῆς αἵρέσεως. Δὲν εἶναι τυχαῖο ἄλλωστε ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς περιέλαβε στὸ ἀπόσπασμα τὸ «ὡς τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον» καὶ ὄχι τὸ «διὰ πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος». Ὁ μεγά-

λος καὶ ἀκριβὴς δογματολόγος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν κ. Μαρτζέλο (καὶ βεβαίως καὶ καθ' ἡμᾶς), προσδιορίζει καὶ τὴν δογματικὴ αἰτία τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκορού, πέρα ἀπὸ τὴν κανονικὴ καὶ διαδικαστικὴ, στὴν ὁποία ἀναφέρεται ἡ δῆλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου!

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ διατύπωσις τοῦ «μεγάλου καὶ ἀκριβοῦς δογματολόγου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, δημιουργεῖ ἀνυπέρβλητες ἐρμηνευτικὴς δυσκολίες σὲ ὅσους ἀγνοοῦν ἢ παραβλέπουν τὴν Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσανατολίζονται στὶς νεώτερες ἐπιστημονικὴς ἐρευνες. Σύμφωνα μὲ τις τελευταῖες ὁ Διόσκορος ἦταν Ὀρθόδοξος στὸ χριστολογικὸν τοῦ φρόνημα. Πῶς λοιπὸν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς τοῦ καταλογίζει συνήγοριαν ὑπὲρ τῶν Εὐτυχοῦς δογμάτων; Ὁ κ. Μαρτζέλος, ὁ ὁποῖος κατατάσσει τὸν ἑαυτὸν μὲ ἐκείνους πὺν πιστεύουν στὰ πορίσματα τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, σχολιάζει: «Ἀπλούστατα, ὁ παραπάνω χαρακτηρισμὸς σχετίζεται μόνον μὲ τις ἐνέργειες τοῦ Διοσκορού στὴν «ληστρικὴ» σύνοδο (449), ὅπου πράγματι μὲ τὴν συνήγοριαν τοῦ ὑπὲρ τοῦ Εὐτυχοῦς συνέβαλε ἀποφασιστικὰ στὴν ἀθώωση τοῦ καταδικασμένου ἀπὸ τὴν Ἐνδημοῦσα σύνοδο τοῦ 448 μονοφυσίτη αἵρεσιάρχῃ»¹⁰².

Κατ' ἀρχὴν εἶναι νὰ ἐκπλήσσει κανεὶς! Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς γράφει γιὰ τὸν Διόσκορον: «ὡς τὸν Εὐτυχοῦς δογμάτων συνήγορον», καὶ ἡ «ἐπιστημονικὴ» γραφίδα μεταγράφει: «μὲ τὴν συνήγοριαν τοῦ ὑπὲρ τοῦ Εὐτυχοῦς!» Ἄλλο ὅμως τὸ ἓνα καὶ ἄλλο τὸ ἄλλο, μὲ τεράστια μάλιστα θεολογικὴ διαφορὰ.

Πέραν τούτου ὁ Διόσκορος καθηρέθη γιὰ συνήγορον ὑπὲρ τῶν εὐτυχιανικῶν δογμάτων, καὶ ἡ παραδοχὴ αὐτὴ δὲν μᾶς ὑποχρεώνει νὰ τὸν ἐντάξουμε στὸ ἀπόσπασμα πα' τοῦ Περὶ Αἱρέσεων ἔργου μὲ τίτλο «Εὐτυχιανισταί», ὅπως νομίζει ὁ κ. Μαρτζέλος γράφων: «διότι τότε θὰ ἔπρεπε [ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός] νὰ ἐντάξῃ τὸ Διόσκορον καὶ τοὺς ὁπαδούς του στὴν αἵρεση τῶν Εὐτυχιανιστῶν»¹⁰³. Ὁ λόγος εἶναι ὁ ἑξῆς: Ὁ Εὐτυχὴς, σύμφωνα μὲ τὰ Πρακτικὰ τῆς Ἐνδημοῦσης, τῆς Ληστρικῆς καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι, κατηγορήθηκε γιὰ δύο ἀλληλοσχετιζόμενα ἀλλὰ διαφορετικὰ φρονήματα: τὸν δοκητισμὸν καὶ τὸν μονοφυσιτισμὸν. Τὸν δοκητισμὸν ἐξέφραζε μὲ τὴν ἄρνησιν τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ σώ-

101. Ἀγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Περὶ Αἱρέσεων, § 100bis.

102. Ὀρθοδοξία καὶ αἵρεσις..., ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 596.

103. Ἐνθ' ἀνωτ.

ματος τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἀνθρωπίνη μας φύσι: «μὴ εἶναι τῆς ἡμετέρας οὐσίας» τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Τὸν μονοφυσιτισμὸν τὸν ἐδήλωνε μὲ τὴν ἄρνησί του νὰ ὁμολογήσῃ «ἕτερά τινα παρὰ τά... ἐν Ἐφέσῳ πρότερον», δηλαδὴ τὶς Διαλλαγές. Γιὰ τὰ δύο αὐτὰ φρονήματα μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Φλαβιανὸς στὴν ἐπιστολή του πρὸς τὸν ἅγιο Λέοντα Ρώμης μετὰ τὴν καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς¹⁰⁴. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ δύο εὐτυχιανικὰ φρονήματα, τὸν δοκητισμὸν, ὁ Διόσκορος τὸ κατεδίκασε στὴν Χαλκηδόνα. Ὅταν ἔγινε ἀντιληπτὸ κατὰ τὴν ἀνάγνωσι τῶν Πρακτικῶν τῆς Ληστρικῆς στὴν Χαλκηδόνα, ὅτι δὲν μπορεῖ πλέον νὰ μὴ ἀποδίδεται δοκητισμὸς στὸν Εὐτυχή, ὁ Διόσκορος εἶπε: «εἰ δὲ Εὐτυχὴς παρὰ τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας φρονεῖ, οὐ μόνον τιμωρίας ἄξιός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ πυρός». Τὸ δεύτερο ὅμως εὐτυχιανικὸ φρόνημα, τὴν ἄρνησι τῶν Διαλλαγῶν καὶ τὸν ἐπακόλουθο μονοφυσιτισμὸν, ὁ Διόσκορος οὐδέποτε τὸ ἀπέβαλε ἢ κατεδίκασε, ὅπως ἐπίσης γίνεται φανερὸ ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τῆς Χαλκηδόνας¹⁰⁵.

Συνεπῶς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ἀκριβὴς δογματολόγος καὶ ἐκφραστὴς τῆς συνοδικῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, χαρακτηρίζει χωρὶς ἔλλειψι ἢ ὑπερβολὴ τοὺς ἀντιχαλκηδόνιους ὁπαδοὺς τοῦ Διοσκορού, τοὺς «Αἰγυπτίους καὶ Σχηματικούς», ὡς μονοφυσίτας, ὡς συνεχιστὰς μέχρι τῶν ἡμερῶν του τοῦ δευτέρου εὐτυχιανικοῦ φρονήματος, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν *Κατὰ Ἰακωβιτῶν* πραγματεία του. Ἐνῶ στὸ ἐδάφιο «Εὐτυχιανισταί», ὅπως εὐκόλα μπορεῖ κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ, κατατάσσονται οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Εὐτυχοῦς ποὺ ἔμειναν πιστοὶ στὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ δύο φρονήματα τοῦ διδασκάλου των.

Μεταξὺ αὐτῶν ποὺ «ἀντεπάθησαν τῇ συνόδῳ καὶ μυρίας τό γε ἐπ' αὐτοῖς μέμψεις κατ' αὐτῆς ἀνεπλάσαντο», ἔξαρχοι κατονομάζονται ὁ Θεοδόσιος Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἰάκωβος ὁ Σύρος, ὁ Σεβήρος Ἀντιοχείας καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Τριθεΐτης (ὁ Φιλόπρονος). Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι γνωστοί, ὅχι μόνον γιὰ τὴν πολεμικὴ τους κατὰ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ πολλαχόθεν μεμαρτυρημένον μονοφυσιτικὸν τους φρόνημα. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός δὲν παραλείπει νὰ τὸ τονίσῃ γράφων ἐπιγραμματικῶς: «τὸ τῆς κοινῆς ἀρνούμενοι σωτηρίας μυστήριον» καὶ «με-

104. ACO II, 1, 1, 38-39.

105. Περὶ ὧν αὐτῶν βλ. λεπτομερῶς στὸ βιβλίον μας *Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 53-57.

ρικὰς δὲ δογματίζοντες οὐσίας τὸ τῆς οἰκονομίας συγχέουσι μυστήριον», καὶ ἐπιπλέον νὰ δηλώσῃ ὅτι ἐθεώρησε ἀναγκαῖον νὰ ἐλέγξῃ τὴν ἀνορθοδοξία τους καὶ νὰ παραθέσῃ μικρὸ σχολιασμὸ τῆς παμμιαρᾶς αἰρέσεώς τους: («ὧν διαλαβεῖν ἐν ἐπιτομῇ τὴν ἀσέβειαν ἐλογισάμεθα δεῖν, παρενθέντες καὶ μικρὰ σχόλια πρὸς ἐλεγμὸν τῆς ἀθέου αὐτῶν καὶ παμμιαρᾶς αἰρέσεως»).

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι τὸ ἴδιον τὸ κείμενον τοῦ ἀποσπάσματος δὲν ἐπιτρέπει τὴν παρερμηνεία του. Ἴσως νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ παρερμηνεία του χάριν κάποιας σκοπιμότητος. Ὅμως, ὅσο χρήσιμη(!) καὶ ἂν εἶναι μία τέτοια παρερμηνεία, γιὰ νὰ δικαιολογηθοῦν ἴσως οἱ ἀπαράδεκτες συμφωνίες τοῦ προσφάτου θεολογικοῦ διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδόνιων, δημιουργεῖται ἐκτὸς τῶν ἄλλων τεράστιο θεολογικὸ πρόβλημα. Κατοχυρώνεται, στὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ δυνατότης νὰ ἀναγνωρίζονται οἱ ἐτερόδοξοι, καταδικασμένοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ὡς συμφωνοῦντες μαζί Της στὴν οὐσία τοῦ δόγματος. Αὐτονόητες θεολογικὲς ἀλήθειες νὰ ἀμφισβητοῦνται μὲ θεολογικὲς σοφιστεῖες! Ὑπάρχουν ἤδη καὶ ἄλλες παρεμφερεῖς εἰσηγήσεις ἀκαδημαϊκῶν δασκάλων: ὅτι ἡ Ληστρικὴ Σύνοδος δὲν εἶναι αἰρετικὴ¹⁰⁶, ὅτι ὁ Νεστόριος ἦταν ὁρθόδοξος στὸ χριστολογικὸν του φρόνημα καὶ ἀδίκως καταδικάσθηκε ὡς αἰρετικὸς (Tillich, Pittenger, Loofs)¹⁰⁷. Αὐτὸ τὸ κακὸ προηγούμενον φέρει δυστυχῶς στὸ προσκήνιον καὶ τὶς νεώτερες φαινέες ἀνακαλύψεις, μὲ «ἐπιστημονικὲς» ἐπίσης διατριβὲς καὶ ἀπὸ ἀκαδημαϊκοὺς δασκάλους ἐπιβεβαιούμενες, ὅτι τὸ Filioque¹⁰⁸ καὶ τὸ Πρωτεῖον ἀποτελοῦν θεολογικὰ ισότιμες ὁψεις τῶν ἀντιστοίχων Ὁρθοδόξων διδασκαλιῶν.

106. Πολλὲς φορὲς στὴν πορεία τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου προεβλήθη ἡ ἄποψις ὅτι ἡ Ληστρικὴ Σύνοδος δὲν εἶναι αἰρετικὴ σύνοδος (βλ. Μεθοδίου, Μητροπ. Ἀζώμης, *Τὸ ἔργον τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς...*, ἐνθ' ἄνωτ., σποράδην). Τελευταία ἡ ἴδια ἄποψις προεβλήθη καὶ στὸ ἄρθρον τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη, στὸ ὁποῖο ἀπαντήσαμε μὲ τὸ ἄρθρον μας *Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δὲν ἦσαν καὶ δὲν εἶναι Ὁρθόδοξοι* (περιοδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ 2/1999). Ὅμως στὰ Πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἢ Ληστρικῆς Συνόδου χαρακτηρίζεται «συρροή αἰρετικῶν» (Μελετίου, Μητροπ. Νικοπόλεως, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, Ἀθῆναι 1985, σελ. 163).

107. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 35-36, ὑπόσημ. 6. Βλ. Ἐρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. 9, σελ. 434.

108. Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους, *Καινοφανεῖς ἀπόψεις ἐν ὧν τῶν διαλόγων*, περιοδ. ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ, 43/2005, σελ. 3-4.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

α) Εἶναι σύμφωνο πρὸς τὴν παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας νὰ ὑπογράφωνται ἀπὸ ἐκκλησιαστικά πρόσωπα ἢ φορεῖς κείμενα συνταχθέντα ἀπὸ ἄλλα χαρισματοῦχα πρόσωπα.

β) Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ συντάκτου τοῦ βιβλίου μας ὡς «ἐρασιτεχνικῶς θεολογοῦντος μοναχοῦ» εἶναι ἐπιεικῶς ἄστοχος καὶ ἀπαράδεκτος.

γ) Ἡ ἀκαδημαϊκὴ θεολογία, παρὰ τὴν “ἐπιστημονικότητά” της, ἀποτελεῖ «ἀριστοτελικῶς» θεολογεῖν (ἐκπτώσι ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως), ἐὰν δὲν ἐκφράζη τὴν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐκπεφρασμένη ἐμπειρία τῶν θεοπτῶν Ἀγίων.

δ) Εἶναι ἀστήρικτη ἡ μομφή, ὅτι παρενοήσαμε καὶ διαστρεβλώσαμε τὴν πρότασι τοῦ κ. Μαρτζέλου νὰ ἀποδεχθοῦν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πλήρως τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, διότι στὸ πλήρως δὲν ἔχει περιλάβει τὴν καταδίκη τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας καὶ τῶν αἰρεσιάρχων Διοσκόρου καὶ Σεβήρου, ὅπως ἡ συνοδικὴ καὶ πατερικὴ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μᾶς παραδίδει νὰ ἐννοοῦμε τὸ πλήρως.

ε) Εἶναι ἀστήρικτη ἡ μομφή ὅτι παραπλανητικῶς διαστρεβλώσαμε τὴν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου κατὰ τὴν ε’ συνεδρία τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, χαρακτηρίζοντάς τὴν «αὐθαίρετη». Ἐξηγήσαμε ὅτι χαρακτηρίσαμε τὴν δήλωσι «ὀρθὴ ἀλλὰ αὐθαίρετη», ἐπειδὴ μὲ αὐτὴν ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐξέφρασε μόνον τὴν κανονικὴ καὶ διαδικαστικὴ πλευρὰ τῆς περὶ τὸν Διόσκορο προβληματικῆς. Ἡ ἀναφορὰ στὴν διαδικαστικὴ μόνον πλευρὰ τοῦ θέματος ἦταν μία προσωπικὴ ἐπιλογὴ τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου, ἐφ’ ὅσον ὑπῆρχε καὶ ἡ δογματικὴ πλευρὰ. Γι’ αὐτὸ τὴν χαρακτηρίσαμε αὐθαίρετη, μὲ τὴν λογίαν σημασίαν τοῦ ὅρου· ὅχι βεβαίως ἐπειδὴ ἐπρόκειτο γιὰ αὐθαίρεσιν μὲ τὴν σημερινὴ ἔννοια.

στ) Ἡ θεωρία περὶ “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων συνιστᾷ ἀνατροπὴ καὶ ἀκύρωσι τῆς ὁμοφώνου συνοδικῆς, πατερικῆς καὶ λατρευτικῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος καὶ Σεβήρος εἶναι αἰρετικοὶ στὸ χριστολογικὸ τους φρόνημα. Ὁ κ. Μαρτζέλος ἐπιχειρεῖ νὰ ὑποτάξῃ μία τόσο σαφὴ Παράδοσι στὸ στενόχωρο πλαίσιο μᾶς παρερμηνείας τοῦ ἔδαφίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ: «τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες».

ζ) Ἡ θεωρία αὕτη εἶναι ἐπιζήμια γιὰ τὴν Ὁρθόδοξο Θεολογία, καθὼς μὲ “ἐπιστημονικὲς” διατριβὲς καὶ μονογραφίες παρέχομε διαβε-

βαιώσεις “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας σὲ αἰρεσιάρχες, καταδικασμένους ἀπὸ Οἰκουμενικὲς Συνόδους γιὰ συγκεκριμένους αἰρετικὲς διδασκαλίες.

η) Ἡ θεωρία περὶ “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ἐπιπλέον ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Ὁρθόδοξο πλήρωμα δὲν εἶναι διατεθειμένο νὰ θυσιάσῃ τὴν πιστότητά του σὲ ὅ,τι παρέλαβε καὶ ζῇ διαχρονικὰ ὡς συνοδικῶς κεκυρωμένη Ὁρθοδοξία καὶ στάσι ἔναντι τῶν ἐτεροδόξων, χάριν “ἐπιστημονικῶν” θεωριῶν.

θ) Ἡ θεωρία αὕτη θὰ δημιουργήσῃ σοβαρὸ πρόβλημα στὴν ἀρχιερατικὴ συνείδησι τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν αὐτοὶ κληθοῦν νὰ ἀποφασίσουν συνοδικῶς γιὰ τὸ θέμα, καθὼς ἔχουν δώσει κατὰ τὴν χειροτονία τοὺς ὄρκους νὰ φυλάσσουν ἀκαινοτόμητες τὶς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ὅχι τὰ συμπεράσματα τῶν θεολογικῶν σπουδαστηρίων. Αὐτοὶ θὰ ἀποφανθοῦν τελικῶς, ἐν συνόδῳ καὶ πιστότητι πρὸς τὴν διαχρονικὴ Πίστι τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τὸ ἂν οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἰρεσιάρχαι Διόσκορος καὶ Σεβήρος καὶ ὅσοι τοὺς ἀκολουθοῦν ἔχουν Ὁρθόδοξο Χριστολογικὸ φρόνημα, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ κ. Μαρτζέλος, ἢ ἂν ἔχουν, ὅπως πιστεύουμε ἐμεῖς, αἰρετικὸ χριστολογικὸ φρόνημα, τὸ ὁποῖο τοὺς ἔκανε νὰ ἀπορρίψουν τὶς ἅγιες Οἰκουμενικὲς Συνόδους Δ’, Ε’, ΣΤ’ καὶ Ζ’ καὶ νὰ πολεμήσουν κάποιες ἀπὸ αὐτές.

ι) Οἱ θεολογικὲς ἀναλύσεις, μὲ τὶς ὁποῖες ἀποδεικνύουμε ἐσφαλμένη τὴν θεωρία περὶ “ἰδεολογικῆς” ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, φαίνονται στὸν κ. Μαρτζέλο ὡς παρανοήσεις, ἐπιστημονικὰ λάθη, διαστρεβλώσεις θεολογικῶν θέσεων, ἀδυναμία κατανοήσεως πατερικῶν κειμένων κ.λπ. Ὅπως φάνηκε ἀπὸ τὸ παρὸν ἄρθρο, δὲν συμφωνοῦμε. Ἄλλο φρόνημα περὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι εἶναι αἰρετικοὶ καὶ στὸ χριστολογικὸ τους φρόνημα, δὲν μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε. Διότι αὐτὸ ἐγγυᾶται τὴν πιστότητά μας σὲ ὅ,τι οἱ ἅγιοι Πατέρες μᾶς παρέδωσαν ὡς Ὁρθοδοξία ἔναντι τῆς σεβηριανῆς κακοδοξίας.

ΘΕΟΛΟΓΙΑ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ 78
ΤΕΥΧΟΣ 2ον • ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007

ΑΘΗΝΑΙ